

Nombia kpaakpaa njan Maake be nmarase ne Maake

*Gyon Wurubuarɛ lonɔɔre njon ke desina gbɛɛ fa
Yesu kekɔn*

Mateo 3:1-12; Luka 3:1-8; Gyon 1:19-28

¹ Wurubuarɛ bu Yesu Kristo nombia
kpaakpaa njan kewalan yaa.

² Wurubuarɛ kpila tobaale njon bɛɛ baake nyi
Gyon ne nyi waa kyan Yesu gbɛɛ kɔn, nɔba
mena ken Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre njon
bɛɛ baake e nyi Yesaya be yako Wurubuarɛ
nombia anmarasen see njan man ne. ɔ yakowɔ
nyiaa,

“Kɛɛ! Mee kpila me kpilale na waa ta n siaman.
Njon ne gyae la waa desina n gbɛɛnen see nen.”

³ Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre Yesaya besewɔ
yako Gyon wose man nombia Wurubuarɛ
nombia anmarasen see njan man bela nyiaa,

“Njolo ne fae yeesa depampaa dinaa ken man
nyiaa,

‘ɛ desina de Gbɛngyoo gbɛɛnaa,

na ɛ ke yela ɔ gbɛɛnen pou ka tenee.’ ”

⁴ Mena dɔɔ kɔnawɔ ampan nyiaa, Gyon njon ɔ
ne sɔ balan Wurubuarɛ lon ne kyaawɔ

depampaa dinaa ken man. Na ɔ ne kolosi fa
balan nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ
man na baa kɔn Wurubuarɛ gyan, na baa sɔ wɔ

Wurubuare loŋ na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ.

⁵ Mena dɔɔ balan burum leewɔ Gyudia tɛɛlese pou man, na Gyerusalem donɔɔ man gyu ketɔɔɛ be nombiakumɛɛ ŋan beɛ yeɛ ne fa Gyɔn, te ɔ sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ Gyɔɔdan boo man.

⁶ Na kurumɔɔ tɔne te ba moowɔ ŋara Gyɔn kegba, te wonembu tɔne te ɔ moowɔ yeɛ abɔsɔɔ kpan ɔ teŋa man. Akpataana na teebɔɔ yɛna ɔ weenɛɛ ŋan ɔ ne dii.

⁷ Kenɛte Gyɔn yako balan ban nyiaa, “Walan ŋolo dɔŋ me wɔle ɔ ne kɔŋ ken ɔ kela maŋ. Maŋ tekaboena nyi maa buŋ booli ɔtenate nkyokota ŋmeesen ɔ gba ya.

⁸ Maŋ dɔɔ loŋ te maŋ dana mɛɛ sɔ ŋon Wurubuare loŋ, mɔna akpaa ŋon de kɔŋ na Wurubuare felin te waa mo sɔ ŋon Wurubuare loŋ.”

Yesu Wurubuare loŋkesɔ

Mateo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-4

⁹ Gyɔn kɛɛ sɔ balan Wurubuare loŋ nɛ, te Yesu leewɔ Nasarete donɔɔ ken ke kyaa Galelia tɛɛle man nɛ kɔŋ, te Gyɔn sɔɔ e Wurubuare loŋ Gyɔɔdan boo man.

¹⁰ Yesu ka mo waa lee loŋ ken man nɛ, karatetee dokolon te ɔ naawɔ na adido ta toro, te Wurubuare felin ŋon moo duwulun dinɔɔ tisi lee adido kaa gyakaa ɔ dɔɔ.

¹¹ Botɔɔ te be nyii woya ŋaale kolosiwɔ lee adido yako nyiaa, “Nyaŋ yɛna me bu ŋon mɛɛ

gyae lee me konɔɔ man, te n na gyoo me sia nideli.”

¹² Debokenaŋ man te Wurubuaɛ felin ŋon yela Yesu gyuuwɔ depampaa dinaa daale man.

¹³ Yesu kyaawɔ depampaa kenaŋ man weeya soŋola (40). Ɔ kekyaa botɔɔ nɛ, te ɔbɔnsam kɔŋawɔ kaa kɛɛse e kɛɛse e kina. Na Yesu kyae ŋale man wonembia man, te Wurubuaɛ kpilala leewɔ adido kɔŋ kaa kɛɛ ɔ dɔɔ.

*Yesu kebaake ɔ kaseela gyanŋba nyiban
Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11*

¹⁴ Te di weeya ala ya te be kyaŋa Gyɔn tɔ deni. Ba ke kyaŋ e tɔ deni wɔle nɛ, Yesu kɔŋawɔ Galelia tɛele dɔɔ ɔ ne kolosi Wurubuaɛ nombia kpaakpaa ŋan fa balan nyiaa,

¹⁵ “Debaŋ ken te lii, te Wurubuaɛ gyoori ken mɔ ta benaa. Ɛ kyɛɛkee lee ɛ gbɛenenɛ kumɛɛ man kɔŋ Wurubuaɛ gyaŋ, na ɛ ke lɛɛ nombia kpaakpaa ŋan di!”

¹⁶ Ken te Yesu gyuuwɔ ka mo Galelia boo nɔɔman. Botɔɔ te ɔ naa Simɔn na ɔ naabu Anderiase na bɛɛ lo asawuse boo ken man, nawolo nyi be yɛɛ kpɛɛ kyaŋarawɔ.

¹⁷ Ken te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ kaa sila maŋ, na maa yela ɛ ke yilaa balan fa maŋ ŋgba mena ken ɛ ne kyaŋ kpɛɛ nɛ.”

¹⁸ Debokenaŋ man te be tinaa ba asawuse ŋan yela, te be kaa sila Yesu.

¹⁹ Ɔ ke gyu ɔ siaman kyomii nɛ, ɔ naa Sebedeo bia Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn na be doo ba degbele man bee desina ba asawuse.

²⁰ Debokenaŋ man te Yesu baake wɔ, te be tinaa be kya Sebedeo na be paasetena ban pou yela degbele keŋ man te be kaa sila Yesu.

*Yesu kegegi felinƙum lee balee ɲolo man
Luka 4:31-37*

²¹ Keŋte be gyuuwɔ Kapanum donɔɔ man. Te Gyudatena kefeɛfowee kelii ne, Yesu gyuuwɔ bo ɔsom deni man ɔ kaa wola wɔ Wurubuare nombia.

²² Yesu kawola keŋ doo balan ban pou nɔɔ. Nawolo nyi ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ wola ɲgba walan ɲon ɔ dana don ɲombia ɲan ɔ na wolo ne dɔɔ ne. Ɔ kawola keŋ te yeɛ ɲgba Gyudatena mmaraa wolala ban ne ya.

²³ Deban kenan na balee ɲolo kyaa bo ɔsom deni man botɔɔ keŋ felinƙum doo ɔ man. Karatete dokolon te ɔ fae yeesa keŋkeŋ nyiaa,

²⁴ “Nyaŋ Yesu Nasarete baale, won yaa n ne gyae de gyaŋ? N kɔŋae n kaa wolɛɛ daa? Ma gyeŋ neŋ nyi nyaŋ yena Wurubuare walan ɲon ayimeɛ be doo n man ya ne.”

²⁵ Botɔɔ te Yesu faree felinƙum keŋ nyiaa, “Wu n nɔɔ, na n ka lee ɔ man.”

²⁶ Keŋte felinƙum keŋ wosi balee ɲon nideli, te ke fae yeesa keŋkeŋ te ka leewɔ ɔ man lan.

²⁷ Nombii kei doo balan ban pou nɔɔ te be boɔse dɔŋa nyiaa, “Won nombii yaa? Kawola wole? Ɔ dana don felinƙumɛɛ dɔɔ, keŋ nyi ɔ ne kolosi fa ɲa na ɲee nyii ɔ dei.”

²⁸ Mena dɔɔ Yesu wose man nombia yaaseewo gyu Galelia tɛɛle man na ka yenaase pou.

Yesu kekyɔ balan burum kaweesee
Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41

²⁹ Be ka lee bɔ ɔsom deni ken man pɛ, te ban na Gyemisi na Gyɔn gyuuwɔ Simɔn na Anderiase dɛɛ.

³⁰ Be ke gyu na Simɔn wa awu doo ɔ na wee kpanalan, kenje be yako Yesu.

³¹ Botɔɔ te Yesu gyuuwɔ alo ɲon gyan, te ɔ kyaɲa e ɔ nyinmaa man gate e kyaase. Debokenan man te alo ɲon kawee ken tanawɔ, te ɔ kɛɛ be dɔɔ.

³² Mena wee kenan balinɔɔ weese kagyoo nɛ, balan moo be kaweesetena na ban pou felinkumɛɛ doo be man nɛ kɔɲ Yesu gyan.

³³ Kenje donɔɔ ken man balan pou kɔɲawɔ kaa wuu dekpandalan ken denanɔɔ man.

³⁴ Te Yesu kyɔɔ balan burum be kaweesee kpookpoo pou. ɔ gegi felinkumɛɛ burum mɔ lee balan man ken ɔ te fa ɲa gbɛɛ nyi ɲe dee kolosi ya, nawolo nyi ɲa gyan walan ɲon dinɔɔ Yesu yɛɛ.

Yesu kekolosi Wurubuarɛ nombia Galelia tɛɛle man

Luka 4:42-44

³⁵ Ke tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, Yesu karatɛɛwɔ lee dekpandalan man gyu yenan daale ken botɔɔ yɛɛ yididi nɛ, te ɔ ke fanewɔ fa Wurubuarɛ.

³⁶ Kenje Simɔn na ɔ tebia ban gyuuwɔ bɛɛ keo e.

³⁷ Ba kena e nɛ te be yako e nyiaa, “Balan ban pou ne keo neɲ.”

³⁸ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ yela dee gyu donɔɔse ɲan ɲe kyaa siaman nɛ man, na

me kaa kolosi Wurubuare nombia njan botoo mo. Nawolo nyi ken doo te me konjawo teele kei doo.”

³⁹ Mena doo o teawo kila Galelia teele pou doo, te o kolosi Wurubuare nombia njan fa wo bo som denee man pou, te o gegi felinkumee lee balan man.

*Yesu kekyo akuntunte nolo kawee
Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16*

⁴⁰ Te akuntunte nolo kaa bunawo o doona doo Yesu nawootee waase e nyiaa, “Me Gbengyoo, akpaa n ne gyae na n ke tale kyo man me kawee kei.”

⁴¹ Botoo ne, o nombia yee Yesu waranjase te o moo o nyinjmaa gyakaa o doo yako e nyiaa, “Mee gyae, n kawee dee tan.”

⁴² Debokenan man te o kawee ken tanawo, te o nyinja o wose.

⁴³ Pe Yesu ke lo balee non gbее ne, o faree e nideli nyiaa,

⁴⁴ “Kee nyi walan na walan na nyii kpene ken be kon ne ya. Mona mo n wose gyu kawola Wurubuare sae non, na n keto kedeesa aboo njan de naana Mosesi ba wolo nyi yaa to ne. Kei gyae ke yela walan kamase kena nyi n kawee ken te tan.”

⁴⁵ Mona balee non ka lee deboo man pe te o gyoo nombia njan dekpengkpen kegyo, te walan kamase nyiiwo. Lee mena doo Yesu te tale gyoo donoo kamase man na balan kena e ya. O ne gyu bo ke kyaa donoo ken nooman, botoo ken

balan be gyae baa naa e ya ne. Mo ken koran na, balan na lee yenan kamase kon o gyan.

2

Yesu kekyo otakase nolo kawee

Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26

¹ Weeya akalansae njaale wole ne, Yesu besewo gyu Kapanum donoo man te balan nyiiwo nyi o te kon dee.

² Kenje balan burum kaa wuuwo botoo, ken nyi nae dasenae be doo ya. Mena doo gbese be doo ken nolo waa mo gyoo dekpanalan ken man gba ya. Te Yesu kolosi Wurubuare nombia fa wo.

³ Kenje balan banaara baale seele otakase nolo bese kon Yesu gyan.

⁴ Ken balan boe doo be te nyin gbese mo e ta denanoo man ya. Mena doo ba gyenja deni ken man Yesu kyaa ne nyee doo te be wolee yenan daale, te be tisinaa kawee te non na o dofonon ken pou deede see Yesu siaman.

⁵ Yesu kena mena ken balan ban be lese e di ne, o yako kawee te non nyiaa, "Me bu, me ta mo n nombiakumee kyee nen."

⁶ Botoo te Gyudatena mmaraa wolala ban be kyaa botoo ne yakowo ba nyeeya man nyiaa,

⁷ "Weera doo te balee kei ne kolosi mena? O te kolosi mmusuo nombia. Lee Wurubuare wole na, amote kyaa la ken waa tale mo dukum kyee?"

⁸ Debokenan man te Yesu gyenja kpene ken bese gyuen ne te o yako wo nyiaa, "Won doo te e na gyuen kena e nyeeya man?"

⁹ Nombia kenja man wonṭi woela na keyako fa ɔtakase ṅon? ‘Me ta mo n dukum kyεε neṅ,’ yaa ‘Koro seṅ na n ka mo n dofoṅoṅ na n ke ta?’

¹⁰ Mɔna mεε gyae ε ka gyeṅ nyi, Maṅ Deniwalaṅ Bu dana doṅ tεεle kei dɔɔ nyi maa mo dukum kyεε.” Mena dɔɔ ɔ yako kaweeṭe ṅon nyiaa,

¹¹ “Koro seṅ. Gate n dofoṅoṅ, na n ke ta gyu n dεε.”

¹² Debokenaṅ man te kaweeṭe ṅon korowo seṅ ɔ nawɔɔ dɔɔ, te ɔ gate ɔ dofoṅoṅ keṅ dɔɔ ɔ doo ne, te ɔ leewɔ laṅ ɔ dεε balan baṅ pou siaman. Nombia kenja doo balan baṅ pou nɔɔ te ba lese Wurubuare yele yako nyiaa, “Da te naa ta mena nombia kenja dinɔɔ see ya.”

Yesu ke baake Lewi
Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32

¹³ Kenan wole te Yesu besewɔ gyu Galelia boo nɔɔman, te balan burum koṅawɔ ɔ gyaṅ te ɔ wola wɔ Wurubuare nombia.

¹⁴ ɔ ke ta ɔ ne lam ne, ɔ naa Alfeose bu Lewi ṅon ɔ yeε lempoolεere e ne, na ɔ kyaa ɔ lempoo delee man. Te Yesu yako e nyiaa, “Sila maṅ.” Keṅṭe Lewi korowo sila e.

¹⁵ Kenan wole ne, Lewi baake Yesu na ɔ kaseela baṅ gyu ɔ dεε be kaa di. Lempoolεera na nombiakumεyεera burum sila Yesu na ɔ kaseela baṅ gyu botɔɔ, te baṅ na wɔ pou ke diiwɔ bom.

¹⁶ Gyudatena mmaraa wolala baṅ bɔɔ lee Farasiitena dikpii keṅ man kena ṅgba Yesu ne dii bom na lempoolεera na nombiakumεyεera ne be bɔɔse ɔ kaseela baṅ nyiaa, “Weera dɔɔ te

Yesu ne dii bom na lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra?"

¹⁷ Yesu kenyii mena nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Kaweasetena te kaboena nyi baa kyɔ wɔ kawee. Balan ban bɔɔ na wee ya nɛ, dɔɔ bɔɔ ne hia kawee kekyɔ ya. Ma te kɔŋ nyi me kaa baake balan ban be gbɛnenɛ wulaa tenɛ Wurubuare siaman nɛ ya. Mɔna me kɔŋae na me kaa baake balan ban be yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ nɛ."

Ba ke bɔɔse Yesu nɔɔkebakɛ nombia
Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39

¹⁸ Wee daale balan baale naawɔ na Gyɔn Wurubuare lonɔɔre silala na Farasiitena ne bakɛ be nɔɔ. Kenɛte be bɔɔse Yesu nyiaa, "Weera dɔɔ te Gyɔn Wurubuare lonɔɔre silala na Farasiitena ne bakɛ be nɔɔ, te nyan wui kɛwɔ dɔɔ bɔɔ ne bakɛ be nɔɔ ya?"

¹⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Sena te balan ban be kyaa alowɔletɛɛ nɛ baa tale bakɛ be nɔɔ ken alowɔle baale kyaa be gyan? Alowɔle baale nyiŋa ɔ kyaa be gyan nɛ, bɔɔ gyae baa tale bakɛ be nɔɔ ya.

²⁰ Mɔna deban daale gyae kekɔŋ ken baa mo alowɔle baale ŋon lee be gyan. Mena wee kenan man te baa bakɛ be nɔɔ.

²¹ Nɔlo bɛɛ kara kanyan wɔle mo taa kakyenɔgbelaa ken ba yem nɛ bɔɔ ya. Akpaa ɔ yɛɛ mena nɛ, kanyan wɔle ken gyae ke tao kakyenɔgbelaa ken wolose ke bɔɔ ken yɛɛ ke dinaa.

²² Mena mɔ te nɔlo bɛɛ mo solon wɔle do wonembu tɔne ogele bene man ya. Akpaa ɔ yɛɛ

mena na solon ken gyae ke tao tone ken lii, na solon ken na wonembu tone ogele ken pou ke wole. Bee mo solon wole bo do wonembu tone ogele wole man.”

*Yesu kawola lee kefefowee wose man
Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5*

²³ Kelii Gyudatena kefefowee ne, Yesu na o kaseela ban gyuuwo ka mo wo daale man. Na weenee nan sehee wo kenan man ne yee ngba kefaa ne. Kenje ba kpera naale posaa bee tao.

²⁴ Kenje Farasiitena boose Yesu nyiaa, “Weera te n kaseela ban ne yee kpene ken dee kole ne da kefefowee?”

²⁵ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E te kala ta lee Wurubuaré tone ken man kpene ken de naana Defidi be yee deban ken tanam be kyan non na o tebia, te ba wose be kyan wo ne yee?”

²⁶ Deban ken Abiata yee Wurubuaré sae kegyia e ne, de naana Defidi gyoowo Wurubuaré osom deni dinaa ken man, te o dii bodobodo ken boo mo deesi fa Wurubuaré ken nolo be dana gbée waa di ke kpu na Wurubuaré saese ya ne. Kenje o moo naale mo fa o tebia ban be kpu e na e ne, te ban mo diiwo.”

²⁷ Te Yesu torowo yako wo nyiaa, “Wurubuaré yee kefefowee bo fa walan. O te yee walan fa kefefowee ya.

²⁸ Mena doo man Deniwalan Bu non yena kefefowee ken gba Gbengyoo.”

3

*Yesu kekyo baam dayenasate nolo kawee
Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11*

¹ Wee daale Yesu besewo gyu Gyudatena osom deni man. O ke gyu ne, na baam dayenasate nolo kyaa botoo.

² Na balan ban baale na deke Yesu nyi waa kyoo balee non kawee ba kefeefowee ken, na baa nyin mo nombia gyakaa o doo.

³ Kenje Yesu yako baam dayenasate non nyiaa, "Lee kaa sen siaman kebo."

⁴ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Wonje te da mmaraa ne fa gbee nyi dee yee kefeefowee? Da mmaraa ne fa daa gbee nyi dee yee kolo kpaakpaa yaa dee yee kolo kum? Dee lee walan nyee yaa, dee yela waa yen?" Botoo na, nolo te tale gyusu o noo ya.

⁵ Te Yesu kee wo pou gyanee ban man, te takaa e nideli lee ba denjele don ken doo. Kenje o yako kawee te non nyiaa, "Tenee n baam." Botoo te balee non tenee o baam ken, te kawee ken tanawo te o baam ken yee don.

⁶ Mena doo Farasiitena na Herode silala leewo be kaa bake mena ken baa mo ko Yesu.

*Balan burum kesila Yesu
Mateo 12:15-16; Luka 6:17-19*

⁷ Kenan wole te Yesu na o kaseela ban wona ba wose lee botoo gyu Galelia boo nooman, te balan burum ban boo lee Galelia ne sila e gyu botoo.

⁸ Be ke nyii kpene ken o ne yee ne, balan burum leewo Gyerusalem na Idumia donoose

na tæele kenj ke kyaa Gyoodan boo dingyin nɛ,
na donoose ñan be kilisi Tae na Sidon nɛ man
kɔŋ ɔ gyanj.

⁹ Balanj banj booronj dɔɔ ɔ yako ɔ kaseela banj
nyi baa gyae degbele fa e, na balanj banj be nyinj
to e do ya.

¹⁰ Nawolo nyi ɔ te kyɔ balanj burum kaweesɛ,
mena dɔɔ banj be sɛɛ be dana kaweesɛ nɛ te kaa
wuu ɔ dɔɔ kenj bɛɛ gyae baa mo be nyinjmaase
tina e.

¹¹ Te akpaa balanj banj felinjum doo be man
nɛ de naa e na, bɛɛ bunji ɔ nawootɛɛ na bɛɛ fae
yeesa nyiaa, “Nyanj yena Wurubuare bu ñon.”

¹² Kenjte Yesu faree wɔ nyi, be na yela balanj
ka gyenj walanj ñon dinɔɔ ɔ yɛɛ ya.

Yesu ka lese ɔ kpilala kufu bala banj

Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16

¹³ Kenjte Yesu gyenja bula daale, te ɔ baake
balanj banj ɔ ne gyae nɛ te be kaa yilaawɔ ɔ
gyanj.

¹⁴ Te ɔ lese balanj banj man baala kufu bala, te
ɔ baake wɔ ɔ kpilala nyi baa kpu na e na waa
kpilii wɔ na baa ta yako Wurubuare nombia
ñan.

¹⁵ Na waa fa wɔ donj na baa gberaa
felinjumɛɛ lee balanj man.

¹⁶ Baala kufu bala banj Yesu ba lese nɛ yela
yaa, Simɔn te ɔ doo e yeke nyi Pita, na

¹⁷ Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn, te ɔ
besewɔ do wɔ yela nyi Boanegesi. Yeke kei
nawolo nyi bɛɛ yɛɛ nombia bo yakaa yakaa na
donj ñgba ɔga kefae nɛ,

18 na Anderiase na Filipino na Batolomeo na Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose na Kaanan baale Simɔn ñon ɔ ne gyae ɔ balan nideli ne,

19 na Gyudase Isekarɔte ñon ɔ ba lese Yesu fa ne.

Yesu na Belisɛbu

Mateo 12:25-29; Luka 11:17-22

20 Yesu ka lese ɔ kpilala ban tan ne te ɔ gyuuwo ɔ dɛɛ. Kente balan burum kɔɲawɔ kaa wuu ɔ doo, ken ñon na ɔ kaseela bee nyiɲ gbɛɛ baa di weenɛɛ panpan gba ya.

21 ɔ lonɲona kenyii mena ne be gyuuwo be kaa kyan e gyu dɛɛ, nawolo nyi na balan ban kpa ɔ nyee ne woɛɛ.

22 Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban boɔ lee Gyerusalem donɔɔ man kɔɲ botɔɔ ne yakowo nyiaa, “Feliɲkumɛɛ pou gyoo ñon bɛɛ baake e nyi Belisɛbu ne doola Yesu man. Ñon faa na e don te ɔ na mo gberaa feliɲkumɛɛ lee balan man ne.”

23 Kente Yesu baake balan ban kɔɲ ɔ gyan yako wo aduya man nyiaa, “Sena te obɔnsam waa tale gegi ɔ wose?”

24 Akpaa tɛɛle daale man balan de kpase ba wose bee yoo na donɲa ne, tɛɛle kenan be gyae ke sen ya.

25 Mena mo te akpaa dekpanalan daale man balan de kpase ba wose bee yoo na donɲa ne, dekpanalan kenan mo be gyae ke tale sen ya.

26 Te akpaa obɔnsam na ɔ tewulɛɛ de kpase ba wose kpookpoo te ba koro sen tia donɲa na, ɔ

be gyae waa tale senj ya. Na ɔ gyoori kenj ɔto kenanj.”

²⁷ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ɲolo be tale gyu donje ɲolo dɛɛ na ɔ kaa mo ɔ kolo, kenj nyi ɔ te di donje ɲon dɔɔ ya. Nyi akpaa ɔ di donje ɲon dɔɔ te ɔ bake e see nɛ, kenanj na waa tale kuu wa abɔɔ pou.

²⁸ Mɛɛ yako ɲon anokoare baa ε ke nyii nyiaa, Wurubuarɛ waa tale mo balan pou nombiakumɛɛ na mmusuo nombia ɲan bɛɛ yɛɛ nɛ kyɛɛ wɔ.

²⁹ Mɔna walan ɲon waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuarɛ felinj ɲon nɛ, ɔ be gyae waa mo kyɛɛ ɔtenate korakora ya. Nawolo nyi walan ɲonanj te yɛɛ nombiakumɛɛ ɲan ɲe doo kekpaakekpaa.

³⁰ Kenj dɔɔ te Yesu be yako nombia kenja yɛna nyiaa, na balan ne yako nyi felinjum doo la ɔ man.

*Yesu ɔ naa na ɔ naabia
Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21*

³¹ Kenje Yesu ɔ naa na ɔ naabia kɔɲawɔ kaa senj debɔɔman kpila nyi baa baake e fa wɔ.

³² Na balan burum kyaa kilisi e te be yako e nyiaa, “Kɛɛ, n naa na n naabia senjɛɛ debɔɔman bɛɛ gyae nenj.”

³³ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Bomɔ yɛna me naa na me naabia?”

³⁴ Kenje ɔ kɛɛ banj be kyaa kilisi e nɛ gyanjɛe te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kɛɛ, me naa na me naabia yɛna kɛwɔ.

35 Walan kamase non o ne yee Wurubuarɛ kegyaebii ne, non yena me naabu na me deesi na me naa.”

4

*Yesu kegyo dudu lee woofarale nolo wose man
Mateo 13:1-17; Luka 8:4-10*

¹ Wee daale Yesu besewo o na wola Wurubuarɛ nombia Galelia boo nooman. Te mena ken balan burum be kaa wuu o doo doo ne, o gyoowo ke kyaa degbele man gyu lon ken doo na balan akan ban pou senɛɛ dekenken doo.

² Botoo te o wola wo nombia aduya man.

³ Te o yako wo nyiaa, “E tei kebo, woofarale nolo gyuuwo ke nmatee aboobia ngba amola ne o wooman.

⁴ O keɛ nmatee na ne, naale yalawo gbɛɛnenɛbia nan doo wo ken man ne man, te gyebuse kaa toosee na di.

⁵ Naale mo yalawo kpananɛ doo te ne tuuwo, mona teeɛle ta boo botoo ya.

⁶ Mena doo oga kaa senawo na te na botowo. Te ken ne te nyin lila burum doo ya ne, ne popou yekeewo.

⁷ Bia nan naale mo yalawo kpalamse man te ne tuuwo, te kpalamse nan mo tuuwo milii na. Mena doo ne te nyin na wose se bia ya.

⁸ Aboobia nan naale mo yalawo teeɛle kpaakpaa doo te ne tuuwo bee, te na see bia burum. Naale see bia sao na kufu (30), te naale mo see bia sonotooro (60), te naale mo see bia sononon (100).”

⁹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Nɔn ɔ dana denjela waa nyii na, waa tei nideli.”

¹⁰ Keka Yesu waageɲ nɛ, ɔ kaseela kufu bala baɲ na balan baɲ be kyaa botɔɔ kpu na wɔ nɛ yako e nyi waa wola wɔ dudu keɲ asɛɛ.

¹¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyuense na ɛ ka gyeɲ nombia ɲan weesɛɛ lee ɔ gyoori keɲ wose man. Mɔna balan baɲ bɔɔ kpuɛ na ɲon ya nɛ dɔɔ, aduya man te baa kolosi fa wɔ,

¹² na ke yela,

‘Baa keo keo mɔna bɔɔ gyae baa naa kolo ya,
te baa tei tei mɔna
bɔɔ gyae baa nyii nombia ɲenanɲ man ya.

Na mena ya nɛ,

baa kyɛɛkee lee be gbɛeneɲ kumɛɛ man,
na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ
kyɛɛ wɔ.’ ”

Yesu kalese dudu keɲ asɛɛ

Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15

¹³ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Akpaɛ ɛ bee nyii dudu kei asɛɛ ya na, sena te ɛ ke yɛɛ na ɛ ke nyii aduya akan man?

¹⁴ Abɔɔbia ɲan wɔɔfarale ɲon be ɲmatee nɛ senɛɛ fa Wurubuare nombia ɲan.

¹⁵ Balan baale yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale wɔɔ keɲ gbɛeneɲbia man nɛ. Be nyii Wurubuare nombia ɲan pɛ, na ɔbɔnsam te kɔɲ kaa lese ɲa lee be konɔɔse man.

¹⁶ Balan baale mɔ yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale kpananɛ dɔɔ nɛ. Be nyii Wurubuare nombia ɲan na, bɛɛ lɛɛ ɲa na gyon debokenanɲ man.

¹⁷ Mɔna kenj Wurubuarɛ nombia ɲan te nyin lila be man dɔɔ ya nɛ, bɔɔ ne tale senj kenken kelii ɔto ya. Mena dɔɔ akpaa de kɔɲ nyi Wurubuarɛ nombia ɲan dɔɔ te bɛɛ naase wɔ diyem na, be ta bese be wɔle bilen.

¹⁸ Balan baale mɔ yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale kpalamse man nɛ. Bee nyii Wurubuarɛ nombia ɲan,

¹⁹ mɔna akpaa tɛɛle kei dɔɔ nombia na kɔba kegyae bein, na tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ akan ɲan kegyae da gyoo be man nɛ, na bee yeke baa bee Kristo man ya.

²⁰ Balan baale mɔ yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale tɛɛle kpaakpaa dɔɔ nɛ. Bee nyii Wurubuarɛ nombia ɲan te bɛɛ lɛɛ ɲa do konɔɔ kpaakpaa man, te bɛɛ tela ɲa nideli te bɛɛ yɛɛ kakyen di ɲe dɔɔ. Mena dɔɔ nombia ɲan ne yeke bɛɛ yɛɛ abɔɔ kpaakpaa ɲgba ɲan ɲɔɔ se bia sao na kufu (30) na sɔɲotooro (60), na sɔɲonon (100), nɛ.”

Yesu kegyɔ dudu lee kanea wose man

Mateo 5:15; Luka 8:16-18

²¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Nolo bɛɛ kyanjɛ kanea na waa mo kolo wuu ke dɔɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido.

²² Nawolo nyi kolo ba weesɛɛ kenj be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mɔ be wuɛ kenj nyi be gyae ka lee debɔɔ ya.

²³ Walan ɲon ɔ dana denjele anenyiin dei nɛ, waa see denjele na waa tei.”

²⁴ Kenje Yesu yako wɔ bela nyiaa, “Ɛ keɛ ɛ wose nideli lee nombia ɲan ɛ ne nyii nɛ man.

Nawolo nyi kpene ken n mo yee n doo ne, ken ke te Wurubuarɛ mo waa mo yee nen, te waa yee nen gba kela mena ken n ba mo yee n doo ne.

²⁵ Nyan nyan n dana kolo na Wurubuarɛ waa kpu nen na n ke nyin kpu. Te nyan nyan n be dana kolo ya na, kyomii ken n na gyuen nyi n dana koran ne, Wurubuarɛ waa leo ke lee n nyinmaa man.”

Woooman kolo kabee dudu

²⁶ Yesu besewo gyɔ dudu fa wo nyiaa, “Wurubuarɛ gyoori ken yee ngba mena ken walan ne nmatee aboobia njaale ngba amola o woooman ne.

²⁷ Nelim na ka weese o doo te o fom na aboobia nan ne tuu na nsee bee, mona nyan gbagba ba gyen mena ken ne yee pte nsee bee ya.

²⁸ Teele ken gbagba ne yele la te bia nan ne tuu. Ne tanjbee yee faarense na te fulu, pte kaa yee bia.

²⁹ Amola bia nan de yee pe, na wote nyan ta mo o sakawa gyu ke kara na, nawolo nyi amola nan kekara deban te lii.”

Danjii ken bee baake ke nyi Mastade ne dudu Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19

³⁰ Yesu besewo boose wo nyiaa, “Won te dee mo Wurubuarɛ gyoori ken maa na? Yaa dudu wonti te dee gyɔ na dee mo lese ke man?

³¹ Wurubuarɛ gyoori ken yee ngba danjii peperee daale ken bee baake nyi Mastade ne. Woo man aboo nan bee duu pou ne, danjii kei yena ne man kemaasa.

³² Mɔna nyi akpaa be duu ke ne, keɛ bee bese kolo dinaa kela daasebia akan ɲan pou, ken nyi gyebuse ne kɔɲ kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

³³ Aduya burum ɲgba kei dinɔɔ ne te Yesu moowɔ kolosi Wurubuaɛ nombia fa balan ban, ɲgba mena ken baa tale nyii ɲe man nideli ne.

³⁴ ɔ te kolosi nombii yakaa fa wɔ ken ɔ te gyo dudu ya. Mɔ nyi akpaa de ka ɲon na ɔ kaseela ban baagen ne, ɔ na lese aduya ɲan pou man wola wɔ.

Yesu keyɔkɔse felin ɛpo dɔɔ
Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25

³⁵ Mena wee kenan balinɔɔ ne, Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “E yela dɛɛ ton gyu boo ken dingyin.”

³⁶ Kenɛte be tinaa balan dikpii ken yela, te ɲon na ɔ kaseela ban gyoowɔ degbele man te be lanawɔ. Na agbelese ɲaale mɔ silana wɔ.

³⁷ Be kee gyu na te felin dinaa daale korowɔ ne gyoɔ, te gyoɔ lon do degbele ken man te ke yela ke munu.

³⁸ Deban kenan na Yesu te doo dosoron degbele ken wole mo ɔ nyee gyakaa keputu dɔɔ. Kenɛte ɔ kaseela ban ke gyuuusu e boose e nyiaa, “De Gbenɲyoo, n be famene ɲgba dɛɛ gyae dee munu yee?”

³⁹ Botɔɔ te Yesu korowɔ te ɔ fae felin ken te ɔ yako lon ken nyiaa, “Yɛɛ yididi!” Kenɛte felin ken tinaa kegyo yela, te lon ken mɔ yɛɛwɔ yididi.

⁴⁰ Kenṭe Yesu boose ɔ kaseela ban nyiaa,
 “Wonḡ dɔɔ te ε dana gyakolonḡ mena? Ε sεε ε te
 lεε ta manḡ di yee?”

⁴¹ Gyakolonḡ kyana ɔ kaseela ban te be boose
 dɔna nyiaa, “Walanḡ wonṭi yaa kei, te felinḡ na
 lonḡ gba ne nyii ɔ dei ne?”

5

*Yesu kekyc walanḡ non felinḡkumεε doo ɔ man ne
 Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39*

¹ Kenanḡ wole te Yesu na ɔ kaseela ban tonḡ
 boo kenḡ gyu Gerasenetena tεεle man.

² Yesu ka lee degbele kenḡ man pε te balee
 ḡolo non felinḡkum doo ɔ man ne, leewɔ amusee
 man kɔḡ kaa gyanḡee na e.

³ Na mena balee nonanḡ kyae amusee man
 botɔɔ, te ḡolo na ḡolo bεε tekaa tale kyanḡ e do
 agbaraagbaraa bela ya.

⁴ Nawolo nyi nafɔ bεε mo agbaraagbaraa do e
 ɔ nyinḡmaase na ɔ nawɔɔ man, mɔna ɔ ne tirii
 ḡa pou leki. Te ḡolo be dana donḡ kenḡ waa tale
 yɔkɔse e ya.

⁵ Nelim na ka weese na ɔ donḡ amusee man na
 bulase dɔɔ botɔɔ ɔ ne fae yeesa, na ɔ na mo
 boya kerεε ɔ wose.

⁶ Balee nonanḡ kena Yesu ne kɔḡ lemlem ne, te
 ɔ yeuwɔ ke bunḡ ɔ siaman.

⁷⁻⁸ Botɔɔ te Yesu fae felinḡkum kenḡ nyi waa lee
 balee non man. Kenṭe balee non fae yeesa
 kenḡkenḡ nyiaa, “Yesu, Wurubuare Adidote Bu,
 wonḡ te n ne gyae me gyanḡ? Mεε mo Wurubuare

mεε doo neη teree nyi, na naase maη diyem ya.”

⁹ Te Yesu boose balee ηon nyi, “N yele yena sena?” Te ɔ yako e nyi, “Ma yele yena dikpii, nawolo nyi da boe.”

¹⁰ Kenje balee ηon waase Yesu agbaatee agbaatee nyi, ɔ na gegi felinkumεε ηan lee depuη kenanη man ya.

¹¹ Kekonη mena na kekuiriise dikpii daale seηεε bula ken teηa man bee dii.

¹² Kenje felinkumεε ηan doo Yesu teree nyi, “Waaseda, fa daa gbεε na de kaa gyoo kekuiriise kewo man.”

¹³ Botoo te Yesu seεwo te ba leewo ka gyoo kekuiriise banη man. Kekuriise banη baa yeε ηgba kakponse ala ne, te be yeuwo tisi dekenkenη kyolonηkyolonη kenη gyu ka gyoo lonη man, te be popou munuwo.

¹⁴ Mena doo balanη banη beε keε kekuiriise banη doo ne yeuwo, te be gyuuwo ke yako kpene kenη be konη ne fa balanη banη be kyaa donoo kenη man ne na akuraase ηan man pou. Kenje balanη konawo kaa keε kpene kenη be konη ne.

¹⁵ Mena doo te kyare ya te balanη konawo Yesu gyanη te be naa walanη ηon nafɔ felinkumεε doo ɔ man ne banεε, na ɔ doona wa aboo na ɔ ditenη kenη te tanη. Ba kena nyi balee ηon ditenη te tanη ne, gyakolonη gyoo wo nideli.

¹⁶ Botoo te balanη banη boo naa kpene kenη be konη balee ηon felinkumεε doo ɔ man na kekuiriise banη doo ne, yako nombia ηan pou be konη ne fa balanη akanη banη.

17 Kenṭe balanṭ banṭ waase Yesu nyi waa lee be tæle dɔɔ.

18 Yesu ka mo waa gyoo degbele man nɛ, balee ṅon ɔ be kyɔ e nɛ waase e nyi waa sila e.

19 Mɔna Yesu te sɛɛ ya te ɔ yako e nyiaa, “Ta gyu n dɛɛ, na n kaa yako n lonṭona kpene keṅ n Gbenṅyoo be yɛɛ fa neṅ, na mena keṅ ɔ be wii n waraṅase nɛ.”

20 Mena dɔɔ balee ṅon laṅawɔ, te ɔ gyuuwɔ donɔɔse kufu ṅan ṅe kyaa dupuṅ kenanṭ man nɛ ɔ ne yako kpene keṅ Yesu be yɛɛ fa e nɛ. Te gyakolonṅ gyoo balanṭ banṭ pou.

Yesu kegyuusu Gyariose bu alebubii ṅolo, na ɔ kekyɔ alo ṅon fatabo ne gyɔ e nɛ kawee
Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56

21 Kenanṭ wɔle te Yesu besewɔ gyoo degbele man tonṅ boo keṅ gyu dingyiṅ. Kenṭe balanṭ burum koṅawɔ kaa wuu ɔ dɔɔ boo nɔɔman botɔɔ.

22 Kenṭe Gyudatena ɔsom deni man kegyia ṅon bɛɛ baake e nyi Gyariose nɛ koṅawɔ botɔɔ. ɔ kena Yesu nɛ, ɔ ke buṅawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ,

23 te ɔ waase e nideli nyiaa, “Me bu alebubii ne gyae waa yenṅ. Koṅ na n kaa mo n nyinṅmaa gyakaa ɔ dɔɔ na waa nyinṅ nyeedonṅ.”

24 Mena dɔɔ Yesu sila e laṅ. Be kee gyu na balanṭ burum silana wɔ, na bɛɛ soko e.

25 Na alo ṅolo kyaa keṅ fatabo ne gyɔ e kulutooneṅ kufu ala yaa.

26 ɔ te naa diyem nideli teenenṅtena nyinṅmaa man, te ɔ wɔlɛɛ ɔ kɔba keṅ pou ɔ dana nɛ nyi

waa nyin kawee kekyo. Mɔna o kawee ken na bese bo yee don kpu.

²⁷⁻²⁸ Alo non ke nyii Yesu wose man nombia ne, o gyoowo balan ban man kaa sila Yesu te o yakowo o nyeeman nyiaa, “Akpa me nyin mo me nyinmaa tina o kegba koran na, me kawee gyae ke tan.” Ken te o nerekete e o wose do balan ban man ka sen Yesu wole, te o moo o nyinmaa tina o kegba.

²⁹ Karatete dokolon te fatabo ken ne gyo e ne karawo, te o naawo o wose man nyi o kawee te tan.

³⁰ Debokenan man te Yesu naawo nyi don daale ta lee o man. Ken te o besenawo kee balan ban gyanee te o boose wo nyiaa, “Amote tinaa na ma kegba?”

³¹ Botoo te o kaseela ban yako e nyiaa, “Nyan gbagba n naa mena ken balan be wuu n doo, na n na bese boose nyi ‘Amote tinaa na man?’ ”

³² Mɔna Yesu gyakaa o ne keo nyi waa naa walan non o be tina o kegba ne.

³³ Alo non kena mena ken o wose be yee e ne, o moo yakolon na wose keseree kaa bun Yesu nawootee te o yako e kpene ken be kon ne pou.

³⁴ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Me bu, n kelee man di doo te n nyina kawee kekyo. Ta wosefere man, nawolo nyi n kaale ken pou te tan.”

³⁵ Yesu ka sen botoo o ne kolosi ne, baale leewo Gyudatena osom deni man kegyia Gyariose non dee kaa yako e nyiaa, “N bu alebu non ta yem. Weera te n ne naase de Gbenjyoo non diyem bela”

³⁶ Mɔ Yesu ta mo balan ban nombia nan boɔ kaa yako non ne yeε kolo ya. Mena doɔ ɔ yako osom deni man kegyia non nyiaa, “Na yee ya, nyan leε man di.”

³⁷ Mena doɔ Yesu te yela nolo ke sila e kpu na Pita na Gyemisi, na Gyemisi ɔ naabu Gyɔn baagen ya.

³⁸ Be ka benaa Gyudatena osom deni man kegyia Gyariose non deε ne, Yesu nyiiwo na balan ne wii na beε fae yeesa kenken.

³⁹ Yesu ka gyoo dekanalan ken man ne te ɔ boose balan ban nyiaa, “Weera te ε ne wii te ε ne fae yeesa? Bu non ta yɛna ta ya, ɔ doo dosoron bo.”

⁴⁰ Botɔɔ te balan ban bono Yesu. Kenɛte ɔ gegi balan ban pou lee te ɔ moo bu non ɔ kya na ɔ naa, na ɔ kaseela batooro ban be silana e ne, te be gyuuwo deni ken man woo non doo ne.

⁴¹ Kenɛte ɔ kyanɛ bu non nyinmaa man te ɔ yako e nyiaa, “Talita kumi!” Kei nawolo nyi, “Alebubii, me kpa koro.”

⁴² Karatetee dokolon te alebu non korowo sen ɔ ne tεε. Kenɛte yakolon gyoo wo nideli. Na bu non te di kulutoonen kufu ala.

⁴³ Botɔɔ te Yesu faree wo nideli nyi be na yeli walan na walan ke nyii nombii kei ya. Te ɔ yako wo nyi baa gyae kolo fa bu non ke di.

6

*Ba ke beε Yesu Nasarete donɔɔ man
Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30*

¹ Kenan̄ wole te Yesu na ɔ kaseela ban̄ lee botɔɔ gyu n̄on gbagba ɔ dɛɛ.

² Gyudatena keƐƐfowee kelii nɛ, ɔ korowɔ gyu bo ɔsom deni man ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia. ɔ nombia nan ɔ na wolo nɛ doo balan̄ ban̄ pou nɔɔ te be boosewɔ nyiaa, “Alen̄ yaa balee kei nyinā aboo ken̄a pou lee? Alen̄ yaa ɔ nyinā mena nyansa kei lee? Keɛ gyakolon̄ nombia nan ɔ ne yɛɛ?”

³ Na kapenta n̄on yaa yee? Na ɔ naa yena Mɛere yee? Na ɔ naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simon na Gyuda yee? Na daa na ɔ desina kyaa la kebo yee?” Mena doo ba te lɛɛ e do ya.

⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Balan̄ ne bu Wurubuare dekpen̄kpen̄gyɔɔre yenan̄ kamase, mona n̄on gbagba ɔ donɔɔ man balan̄, na ɔ lon̄tona na ɔ dekpanalan̄mantena bee buu na e ya.”

⁵ Mena doo Yesu te tale yɛɛ gyakolon̄ nombia burum ɔ dɛɛ botɔɔ ya. ɔ moo ɔ nyin̄maa bo gyakaa balan̄ kyomii baale bo doo, te ɔ kyoo wɔ be kaweesɛ.

⁶ Yesu wose yɛn̄a e n̄gba mena ken̄ ɔ balan̄ gbagba te lɛɛ e di ya nɛ doo. Ken̄te ɔ leewɔ donɔɔ ken̄ man, ta kila akuraase nan man ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia.

*Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala ban̄
Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6*

⁷ Te Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban̄ te ɔ kpilii wɔ bala bala. Te ɔ fa wɔ don̄ ken̄ baa mo di felin̄kumɛɛ doo.

⁸ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “E na mo kolo tela kpu na e gbutuse ya. E na mo weeneε, yaa akpo yaa kɔba tela ya.

⁹ E do nkyokotase, mɔna ε na mo kegbase tela kpu ya.

¹⁰ E gyu donɔɔ daale man te dekpanalan ken man be lee non ne, ε kyaa botɔɔ kaboena ε ka mo lee donɔɔ kenan man.

¹¹ Te akpaa ε gyu yenan daale te ba te lee non yaa be te nyii non ya ne, ε lee botɔɔ na ε kpiisi ya nkyokotase anasa lɔ wɔ na ke di adanseε tia wɔ nyi Wurubuare be gyae waa tina wɔ yela ya.”

¹² Mena dɔɔ be gyuuwɔ kekolosi Wurubuare nombia nan fa balan, nyi baa kyεεkee lee be gbεenenε kumεε man kɔn Wurubuare gyan.

¹³ Be gegi felinkumεε burum lee balan man, te ba moo nun fee kaweesetena burum te ba wose yεε wɔ don.

Gyon Wurubuare lonɔɔre yen

Mateo 14:1-12; Luka 9:9-13, 19-20

¹⁴ Abɔɔ nan pou Yesu be yεε ne, yela ɔ yele yaaseewɔ gyu yenan kamase te gyoo Herode mɔ nyiiwɔ. Be ke nyii Yesu yele ne, na baale kpa “Gyon Wurubuare lonɔɔre non ɔ ba yem ne yaa Wurubuare gyusuwɔ lee yen man, mena dɔɔ te ɔ nyina don ɔ ne yεε gyakolon nombia na nombia dinaana kenε ne.”

¹⁵ Baale mɔ kpa, “Non yena Wurubuare dekpenkpengyɔɔre Elia,” te baale mɔ kpa “ɔ yεε gyanɔba Wurubuare akpenkpengyɔɔra ban bɔɔ kyaa kaalan ne man nolo e.”

16 Gyoo Herode kenyii mena ne ɔ yakowɔ nyiaa, “Gyon non moɔ kara ɔ nyee ne bese la fon ne!”

17-18 Nawolo nyi na Gyon gyakaa ɔ ne yako gyoo Herode nyi, “Gbɛɛ be doo nyi waa mo ɔ kegyia Filipino wɛɛle yala ngba mena ken ɔ be yɛɛ ne ya.” Mena doo gyoo Herode gbagba yela be kyaŋa Gyon te ba doo e agbaraagbaraase mo e keto deni.

19 Nombii kei doo Herodia moo Gyon do ɔ too man, te ɔ gyae gbɛɛ ken waa mo ko e mona ɔ bɛɛ tale ya.

20 Nawolo nyi gyoo Herode gyeŋ nyi Gyon yɛɛ walaŋ non ɔ gbɛeneŋ tenɛɛ Wurubuaɛ siaman, te ɔ ta mo ɔ wose mo fa Wurubuaɛ. Mena doo gyoo Herode na weese Gyon ken nyi nombiikum daale be yɛɛ e ya. Debaŋ kamase ken gyoo Herode de nyii Gyon noowoya na bɛɛ seŋ e nideli ya, mona ɔ ne gyae nyi waa tei e.

21 Keŋa pou wɔle ne, gbɛɛ kaa torowo fa Herodia. Nawolo nyi Gyoo Herode kee di ɔ kalolawee ne, ɔ baake ɔ kegyiise na ɔ yoonootena kegyiise na Galeliatena baŋ ba wose dana obuo ne, nyi be kaa di wee ken kyɔ e.

22 Ba ke gyaŋee ken ne, Herodia bu alebu koŋawɔ kaa soe te yɛɛ gyoo Herode na balan baŋ pou kyeo. Botoo te gyoo Herode yako alebu non nyiaa, “Yako man kpene kamase ken n ne gyae, na maa fa neŋ.”

23 Kenje gyoo Herode kaŋa ntam kpu fa bu non nyiaa, “Kpene kamase ken n boose man na maa fa neŋ. Akpaa me gyoori koran te n ne gyae na, maa kpase ke man fa neŋ.”

24 Botɔɔ te alebu ɲon leewɔ yenanɲ gyu ke boɔse ɔ naa nyiaa, “Nna, wonɲ te maa boɔse?” Botɔɔ te ɔ naa yako e nyiaa, “Yako nyi n ne gyae Gyɔn Wurubuare lɔɲsɔɔre ɲon nyee.”

25 Debokenanɲ man te alebu ɲon barasewɔ gyuu Herode gyanɲ ke yako e nyiaa, “Mɛɛ gyae n ke kara Gyɔn Wurubuare lɔɲsɔɔre nyee do tasa taɲtaɲalanɲ man fa manɲ.”

26 Nombii kei takaa gyuu Herode nideli, mɔna ntaɲ keɲ ɔ be kam ɲɔɔla banɲ siaman dɔɔ nɛ, ɔ te tale bɛɛ ya.

27 Mena dɔɔ debokenanɲ man te ɔ kpila ɔ balanɲ banɲ bɛɛ kɛrɛɛ balanɲ nyeeɛya nɛ man ɲolo nyi, waa gyuu ke kara Gyɔn nyee kɔna e. Keɲte balee ɲon gyuu deni keɲ man Gyɔn doo nɛ ka lese e kara ɔ nyee.

28 Keɲte ɔ moo ke do tasa taɲtaɲalanɲ man kɔna gyuu Herode te ɔ moowɔ fa alebu ɲon, te ɲon mɔ moo ke fa ɔ naa.

29 Gyɔn kaseela banɲ kenyii ɔ yenɲ nɛ, be gyuuwɔ ka mo e ke wuu.

*Yesu kefa balanɲ kakpoɲse banɲ weenɛɛ
Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Gyɔn 6:1-14*

30 Yesu kpilala kufu bala banɲ ɔ be kpilii nɛ besewɔ kɔɲ kaa yako e nombia ɲan pou boɔ yɛɛ, na ɲan pou boɔ wola balanɲ nɛ.

31 Na mena keɲ balanɲ na gyem tisi be dɔɔ beɲɲ dɔɔ nɛ, be te nyiɲ gbɛɛ baa di weenɛɛ gba ya. Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ yela dɛɛ wɔɲ da wose lee yenanɲ gyu botɔɔ keɲ balanɲ be kyaa ya nɛ, na ɛ kaa fɛɛfo.”

32 Kenje ba gyoowo degbele man te be lanja botoo ken balan be kyaa ya ne.

33 Mo be kee gyu ne, balan burum naa wo te ba gyejawo nyi ban benan. Mena doo balan leewo donoose nan man pou yeu gyu ka gyoo botoo ken bee gyu ne, pete Yesu na o kaseela ban kaa gyoowo botoo.

34 Yesu ke tisi lee degbele ken man na o kena balan burum ban ne, be nombia yee e waranase. Nawolo nyi na be yee ngba namense ban boo dana gbenjyoo ya ne. Mena doo o fiasee o na wola wo aboo burum.

35 Mena deban kenan na te lii balinoo, mena doo o kaseela ban konawo o gyan kaa yako e nyiaa, "Kebo yee hale nsana ke, te tee mo te yuu.

36 Lo balan ban gbее na baa gyu donoose na akuraase nan na benaa ne man, na be kaa gyae kolo lee di."

37 Mo Yesu yako wo nyiaa, "Emee gbagba e gyae kolo fa wo na baa di." Kenje be boose e nyiaa, "Da mo tomyere kulutoo dokolon koba lee weenee koran na, gyae ka yee balan burum kewo pou?"

38 Botoo te Yesu mo boose wo nyiaa, "Bodobodose anon te e dana? E gyu ke kee." Be ke gyu ke kee ne te be kaa yako e nyiaa, "Bodobodose abilin anon na kpebia bala pe te de dana."

39 Kenje Yesu yako o kaseela ban nyi baa yela balan ban ke kyakee akpii akpii halese nalan nan doo.

40 Mena doo balan ban kyakeewo akpii akpii.

Akp̄ii ŋaale yɛɛ balan sɔŋonɔŋ (100) te ŋaale mɔ yɛɛ balan sɔŋola na kufu (50).

⁴¹ Botɔɔ te Yesu moo bodobodose anonɔ na kpebia bala ban, te ɔ gyinaa ɔ nyee kɛɛ adido te ɔ fanewɔ do Wurubuarɛ nɔɔ. Te ɔ kerɛɛ ŋa fa ɔ kaseela ban nyi baa kpeɛɛ fa balan ban.

⁴² Balan ban pou diiwɔ baa ba kegyaebii.

⁴³ Be ke di tan nɛ, ɔ kaseela ban tɔɔsee bodobodose na kpebia buruburu ŋan bɔɔ dii kaase na, be nyiŋa donɔase kufu ala (12).

⁴⁴ Balan ban bɔɔ di weenɛɛ ŋan nɛ, be man baala baagen yɛɛ balan kakponse banonɔ (5000).

Yesu keta lonɔ dɔɔ

Mateo 14:22-23; Gyɔn 6:15-21

⁴⁵ Debokenanɔ man te Yesu yela ɔ kaseela ban gyooɔ degbele man kyan gbɛɛ bee gyu Betesaida donɔɔ ken ke kyaa boo ken dingyin nɛ, na ŋon ke lɔ balan ban gbɛɛ.

⁴⁶ ɔ ke lɔ balan ban gbɛɛ tan nɛ, ɔ gyuuwɔ bula dɔɔ ɔ kaa fane.

⁴⁷ Kelii balinɔɔ nɛ, na degbele ken te lii boo ken nsana nsana, te kaa Yesu waagen boo ken dingyin.

⁴⁸ Botɔɔ te Yesu kɛɛwɔ na felin ne gyɔɔ gyanɛɛ na ɔ kaseela ban, mena dɔɔ bɛɛ kaa na degbele ken kesaa. Kenɛte ɔ karatɛwɔ ta lon ken dɔɔ gyu be gyan, te ɔ yɛɛwɔ ŋgba ɔ ne gbaa wɔ nɛ.

⁴⁹ ɔ kaseela ban kena e ɔ don lon ken dɔɔ ɔ ne kɔŋ nɛ, na ba gyen nyi ɔ yɛɛ woo e te be fae yeesa.

⁵⁰ Nawolo nyi be popou naa e te gyakolon kyaŋa wɔ. Debokenaŋ man te Yesu kolosiwɔ na wɔ nyi, “E nyiŋ konɔɔ! E na yee ya! Maŋ e.”

⁵¹ Botɔɔ te ɔ gyoowɔ kyaa degbele keŋ man kpu na wɔ, te feliiŋ ŋon nɔɔ yɔkɔsewɔ. Nombia keŋa doo ɔ kaseela baŋ nɔɔ nideli.

⁵² Yesu ka mo bodobodose anonŋ kpala balan kakponse banonŋ baŋ ne, ɔ kaseela baŋ te nyii ka asee ya, nawolo nyi na be see be ta gyeŋa walaŋ ŋon dinɔɔ Yesu yee ya.

*Yesu kekyɔ kaweesee Genesareti tseele man
Mateo 14:34-36*

⁵³ Kenŋe ba toŋa boo keŋ gyu Genesareti tseele man, te be kpaŋa ba degbele keŋ botɔɔ.

⁵⁴ Be ka betaa lee degbele keŋ man pe, te balan naa Yesu te ba gyeŋawɔ nyi ŋon ŋonanŋ.

⁵⁵ Mena dɔɔ balan yekiiwɔ lee tseele kenanŋ yenanŋ kamase man kɔŋ ɔ gyanŋ. Yenanŋ kamase keŋ be nyii nyi Yesu kyaa na, bee kɔŋ na ba seele be kaweesetena ba afoŋonŋse dɔɔ bee kɔŋ botɔɔ.

⁵⁶ Te akuraase yaa donɔɔse kamase ŋan man Yesu de gyu ne, balan na mo be kaweesetena kaa see abɔntere man, na ba te waase e nyi waa yela kaweesetena baŋ ka mo be nyinmaase tina ɔ kegba nɔɔbii paŋpaŋ bo gba. Te baŋ pou boo tina ɔ kegba keŋ ne, wose yee wɔ donŋ.

7

*Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala kolosi
be naanaɔ kesila wose man nombia
Mateo 15:1-9*

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baale ban boo lee Gyerusalem donoo man ne, kaa yilaawo Yesu gyan.

² Botoo te be naawo nyi, o kaseela ban baale te faafo be nyinmaase ngba mena ken ba benen amanberese na wola wo ne ya pete bee dii.

³ Nawolo nyi Farasiitena na Gyudatena ban pou bee tina ba benen amanberese nan yela ya. Mena doo nyi akpaa ba te faafo be nyinmaase ngba mena ken be naanao be yako see ya na boo ne dii ya.

⁴ Mena ke mo te akpaa ba lee kebu man kon na, bee saase ba wose pete baa di weenee. Ba benen amanberese boe nideli. Be dana gbeneen nan bee mo saase ba leenooose na tasase na osunse mo.

⁵ Mena doo Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban boose Yesu nyiaa, "Weera doo te n kaseela ban bee di da benen amanberese doo ya? Nawolo nyi boo ne faafo be nyinmaase ngba mena ken da benen amanberese nawolo ne pe baa di ya!"

⁶ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E ne yee e wose ngba e yee balan kpaakpaawo ne, mona e na beo e wose bo. E nombia nan Wurubuare be tee o dekenkpengyooore Yesaya doo yako o nombia anmarasen see nan man ne yee ampan. O yakowo nyiaa,

'Wurubuare kpa, balan kewo dana be noo bo
bee yako nyi bee bu man,
mona be konooose man na boo na mo man
yee kolo ya.

⁷ Bee som man bo yakaa,

nawolo nyi mmaraase ñan denibalan be
 yεε ne
 te be dana beε wola balan nombia.’

⁸ Ε te tina Wurubuare mmaraase ñan yela, te ε
 dana ε benen amanberese ñan balan na wolo
 ne man.”

⁹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Ε gyen
 adao gbεenen ñan ε na mo beε Wurubuare
 nombia ñan, na ε ke nyin di ε benen
 amanberese ñan doo.

¹⁰ Nawolo nyi gyanba ken de naana Mosesi
 yakowo Wurubuare mmaraase ñan man nyiaa,
 ‘Bu n kya na naa, te walan kamase non o kolosi
 nombiakumεε tia o kya yaa o naa na, kaboena
 nyi baa ko e.’

¹¹ Mōna emεε ne yako nyiaa, ‘Akpa nolo de
 yako o kya yaa o naa nyi, “Kpene ken nafo me
 dana maa mo kyō nen ne yεε Koriban ke.” ’
 (Koriban kei nawolo nyi, kpene ken yεε
 Wurubuare wui).

¹² Dekon mena na, ε beε tekaa fa otenate gbεε
 waa yεε kolo fa o kya yaa o naa ya.

¹³ Mena yaa ε na mo ε benen amanberese ñan
 woleε Wurubuare nombia ñan, te ε yεε ña see ε
 bia mo. Te ε ne yεε nombia burum ñan ñe yεε
 ñgba kenā dinoo ne kpu.”

Kpene ken ne yεε walan ayimεε

Mateo 15:10-20

¹⁴ Kenan wole ne, Yesu besewo baake balan
 ban pou kaa yilaa o gyan te o yako wo nyiaa, “Ε
 popou ε tei man, na ε ke nyii nombia kenā man
 nideli.

15 Kolo be kyaa keŋ ke da lee yenaŋ gyoo walaŋ wose man na, ke gyae ke tale yee e ayimεε ya. Mɔna kpene keŋ na lee walaŋ man kɔŋ nε, keŋ ne yee na e ayimεε.

16 Walaŋ kamase ηon ɔ dana denjele anenyiin dei nε, waa see denjele na waa nyii.”

17 Yesu ka lee balan ban man gyu dekpɔŋalan man nε, ɔ kaseela ban boose e dudu keŋ aseε.

18 Botɔɔ te ɔ boose wɔ nyiaa, “Mena dɔɔ emεε mɔ bee nyii nombia aseε yee? E ba gyeŋ nyi kpene kamase keŋ na lee yenaŋ gyoo walaŋ wose man na, ke bee yee e ayimεε yee?

19 E ba gyeŋ nyi na ɔ konɔɔ man te ηee gyu ka gyoo yee? Nee gyu bo ka gyoo ɔ dubulu man, na ta lee ɔ wose man.” Yesu ke yako kei nε, na ɔ nawolo baa nyi weenεε kamase dei na kedi.

20 Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Kpene kamase keŋ na lee walaŋ konɔɔ man nε, keŋ ne yee na e ayimεε.

21 Nawolo nyi walaŋ konɔɔ man te nombiakumεε pou na lee. Mena abɔɔ keŋa ηaale yena, kafon na ηmεelen na balan kako na yale kewɔλεε,

22 na sibii na nombiakumεε keyεε, na kabeo na kewɔλεε nombia na balan kekola, na nombiakumεε ka mo gyakaa balan dɔɔ, na wose kegate adido na diyin nombia.

23 Nombiakumεε keŋa pou na lee bo walaŋ konɔɔ man, te ηan ne yee na e ayimεε.”

*Siria alo ηolo ke lee Yesu di
Mateo 15:21-28*

24 Lee botɔɔ te Yesu korowɔ gyu Tae na Sidon donɔɔse ɲan ɲe yɛɛ Iseraetena donɔɔse ɲa nɛ yenanɲ. Te ɔ ka gyoowɔ dekpanalan daale man kenɲ ɔ te gyae nyi ɲolo ka gyenɲ nyi ɔ kyaa botɔɔ ya, mɔna balan naa e.

25 Te alo ɲolo ɲon felɲkum doo ɔ bu alebubii man ka betaa nyii nyi Yesu kyaa botɔɔ nɛ, te ɔ kaa bunawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ.

26 Na alo ɲonanɲ yɛɛ Giriki alo e, te ba lola e bo Fonisia kenɲ ke kyaa Siria tɛɛle man nɛ. Kenɲte ɔ sola Yesu nyi waa gegi felɲkum kenɲ lee ɔ bu ɲon man.

27 Botɔɔ te Yesu boɔse e nyiaa, “Nyi n dana bia na, n ke sɛɛ mo be weenɛɛ fa babaase? Koa, n ke tanɲbɛɛ mo weenɛɛ ɲan fa bia kedi pɛ. Te akpaa be dii kaase na, pɛna na n ka mo fa babaase.”

28 Kenɲte alo ɲon mɔ yako e nyiaa, “Ayi, me Gbenɲgyoo, doo mena. Mɔ babaase baa tale fiu weenɛɛ ɲan bia ne dii te ɲɛɛ yale tɛɛle man nɛ di.”

29 Botɔɔ te Yesu yako alo ɲon nyiaa, “Nɔɔ kenɲ n be tiri fa manɲ nɛ dɔɔ ta, felɲkum kenɲ ta lee n bu alebubii ɲon man.”

30 Alo ɲon ka lee botɔɔ gyu ɔ dɛɛ nɛ, te ɔ kenaawɔ nyi ɔ bu ɲon doo mpa dɔɔ na felɲkum kenɲ ta lee ɔ man.

Yesu kekyɔ omumuu ɲolo kawee
Mateo 15:29-31

31 Yesu ka lee Tae donɔɔ man nɛ, ɔ tɛɛwɔ Sidon donɔɔ man ka lee Galelia boo nɔɔ nɔɔ kɔɲ donɔɔse kufu ɲaale tɛɛle man.

³² Kenje balan baale moo balee ηolo ηon o denjela be too te o beε tale kolosi nideli ya ne kon Yesu gyan. Te ba sola e nyi waa mo o nyinmaa gyakaa o doo, na waa kyε e o kawee.

³³ Botoo te Yesu moo kawee te ηon lee balan ban man gyu yenan. Te o moo o nyinmaasebia do kawee te ηon denjela man, te o too noolon mo tina o laakem.

³⁴ Te Yesu keε adido te o lee weese te o yako e nyiaa, "Efata!" Ken nawolo nyi toro!

³⁵ Debokenan man te o denjela torowo te o laakem booliwo, te o talewo kolosi nideli.

³⁶ Kenje Yesu faree balan ban nideli nyi be na yako walan kamase ya. Mona ken na o ke faree wo koran ne, ken gba te be yela balan nyiiwo bein.

³⁷ Balan ban wose yenawo nideli te be yakowo nyiaa, "Yesu te yeε kpene kamase nideli. O te yela denjela atosatenana ne nyii dei, te omumuuse mo ne kolosi."

8

Yesu kefa balan kakponse banaara (4000) weense Mateo 15:32-39

¹ Deban daale bela ne, balan burum baale besewo kon kaa yilaa Yesu gyan. Na booo dana kolo baa di ya, te Yesu baake o kaseela ban kon o gyan yako wo nyiaa,

² "Balan kewo nombia dana man waranase. Nawolo nyi gyen weeya kpaakpaa atooro yaa ngba be kyaa me gyan, te kolo be doo baa di ya ne.

³ Nyi akpaa me lo wo gbɛɛ na tanam na, be sia gyae kaa biri wo gbɛɛnaa man. Nawolo nyi be man baale lee lemlem”

⁴ Botoo te o kaseela ban boose e nyiaa, “Alen te walan waa nyin weenɛɛ depampaa kei doo na ka yee mena balan burum kewo?”

⁵ Kenje Yesu boose wo nyiaa, “Bodobodose anmon te e dana?” Te be yako e nyi be dana bodobodose nyetooro.

⁶ Te Yesu yela balan ban kyakeewo teelee man, te o moo bodobodose nyetooro nan te o fanewo fa Wurubuaɛ karan, te o keɛɛ na mo fa o kaseela ban nyi baa mo kpelee balan ban. Kenje ban mo moo na kpelee balan ban.

⁷ Na o kaseela ban dana kpebia kyomii baale mo. Te Yesu moo kpebia ban mo te o fanewo fa Wurubuaɛ karan te o moo na fa wo nyi baa mo kpelee fa balan ban.

⁸ Balan ban pou diiwo baa nideli. Kenan wole te o kaseela ban toosee buruburu akan nan na, be nyina donatoose nyetooro.

⁹ Balan ban bo di weenɛɛ nan ne, be man baala yee balan kakponse banaara (4000). Yesu ke lo balan ban gbɛɛ ne,

¹⁰ te non na o kaseela ban gyoowo degbele man gyu Dalimanuta teelee man.

Farasiitena ne gyae nyi Yesu waa yee gyakolon nombia wola wo

Mateo 16:1-4

¹¹ Kenje Farasiitena baale konawo Yesu gyan beɛ boose e nombia na baa mo teese o noo man. Be yako e nyi waa yee gyakolon nombia na kawola nyi o lee Wurubuaɛ gyan ampan.

12 Botɔɔ te Yesu lee weeseε ɔ man te ɔ yako wɔ nyiaa, “Wonɔ dɔɔ te εmεε gyenɔ wee kei balan ne gyae nyi maa yεε gyakolonɔ nombia wola non? Ampanɔ yaa mεε yako non nyiaa, mɔɔ gyae maa yεε gyakolonɔ nombia wola non ya.”

13 Kenɔte Yesu leewɔ balanɔ banɔ gyanɔ, te ɔ moo degbele tonɔ gyu boo kenɔ dingyinɔ.

Yesu kefaree ɔ kaseela lee Farasiitena na Herodetena wose man
Mateo 16:5-12

14 Yesu na ɔ kaseela banɔ kee gyu nε, na ɔ kaseela banɔ te wolee be ta mo bodobodo njaale tela kpu na dokolonɔ kenɔ doo ba degbele kenɔ man nε ya.

15 Te Yesu faree ɔ kaseela banɔ nyiaa, “E keε ε wose man nideli lee Farasiitena na Herodetena wose man. Nawolo nyi be dinɔɔ yεε nɔgba tee kenɔ bεε mo do bodobodo man te keε koro nε.”

16 Botɔɔ te ɔ kaseela banɔ yako dɔnɔ nyiaa, “Kenɔ de ta mo bodobodo tela ya dɔɔ te ɔ ne yako mena nε.”

17 Yesu ka gyenɔ kpene kenɔ bεε yako nε te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te ε ne kolosi nyi ε ta mo bodobodo tela ya? Mena dɔɔ ε ta gyenɔ ta nombia man yee? Ya agyuense man ta toro ta yee?”

18 E dana sia nε, ε bεε naa yee? Te ε dana denɔla mɔ nε, ε bee nyii nombia yee? E bεε tɔɔse nombia yee?

19 Debanɔ kenɔ mɔɔ keεε bodobodose anonɔ nan kpeleε balanɔ kakponɔse banonɔ banɔ te bɔɔ dii baa nε, donatɔɔse anmonɔ te ε tɔɔsee

buruburu akan ɲan wulu?" Kenɛte be tiranɔɔ nyi, "Donɔtɔɔse kufu ala."

²⁰ Te Yesu besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Deban kenɛ mo kɛɛɛ bodobodose nyetooro ɲan kpɛɛɛ balan kakpɔnɛse banaara (4000) ban te bɔɔ dii baa nɛ, donɔtɔɔse aɲmonɛ te ɛ tɔɔsee buruburu akan ɲan wulu?" Kenɛte be tiranɔɔ nyi, "Donɔtɔɔse nyetooro."

²¹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyi, "Ɛ sɛɛ ɛ te nyii ta nombia ɲan man yee?"

Yesu kekɔ siayɛɛsate ɲolo

²² Yesu na ɔ kaseela ban ke kɔɲ Betesaida donɔɔ man nɛ, te balan baale moo siayɛɛsate ɲolo kɔɲ ɔ gyan te ba waase e nyi waa mo ɔ nyinmaa tina e na ɔ sia ke gyuuusu.

²³ Botɔɔ te Yesu kyanɛ siayɛɛsate ɲon nyinmaa man te ɔ moo e lee donɔɔ kenɛ man, te ɔ tɔɔ nɔɔlonɛ woli ɔ sia te ɔ moo ɔ nyinmaa gyakaa ɔ dɔɔ te ɔ bɔɔse e nyiaa, "N ne naa kolo?"

²⁴ Kenɛte balee ɲon gyinaa ɔ sia kɛɛ adido te ɔ yakowɔ nyiaa, "Mɛɛ naa balan, mɔna be yɛɛ ɲgba daase ne tɛɛ la nɛ."

²⁵ Te Yesu besewɔ mo ɔ nyinmaa tina balee ɲon sia bela. Kenɛte ɔ sia gyuuuwɔ, te ɔ naa kpene kamase nideli.

²⁶ Botɔɔ te Yesu lɔɔ balee ɲon gbɛɛ te ɔ faree e nyiaa, "Na bese gyu donɔɔ kenɛ man bela ya. Ta gyu n dɛɛ."

*Pita kpa Yesu yɛna nyeɛɛɛɛɛɛ ɲon
Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21*

²⁷ Kenan wole te Yesu na ɔ kaseela ban gyuu donɔɔse nan ne kyaa benaa na Kaesaria Filipi donɔɔ ken ne. Be kee gyu ken ne te ɔ boɔse ɔ kaseela ban nyiaa, “Balan ne kolosi ma wose man nombia na, be kpa man yena amɔ?”

²⁸ Botɔɔ te ɔ kaseela ban tiranɔɔ nyi, “Baale kpa nyan yena Gyɔn Wurubuarɛ lonɔɔre non, baale mɔ kpa nyan yena Wurubuarɛ dekenkenɔgyɔɔre Elia, te baale mɔ kpa n yee Wurubuarɛ akpenkenɔgyɔɔra ban man ɔlo e.”

²⁹ Ken te Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Emɛɛ mɔ de? E kpa man yena amɔ?” Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Nyan yena Kristo, nyeeleere non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔn ne”

³⁰ Botɔɔ te Yesu faree wɔ nyi be na yako ɔ wose man nombia fa ɔlo na ɔlo ya.

*Yesu kekolosi lee ɔ yen na ɔ kefon wose man
Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27*

³¹ Kenan wole te Yesu fiaseɛ ɔ na wola ɔ kaseela ban nombia nyiaa, “Kaboena nyi man Deniwalan Bu non maa naa diyem nideli, na Gyudatena kegyiise na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban ke beɛ man nyi na man yena nyeeleere non ya. Baa ko man, mɔ weeya atoorote ken na maa fon lee yen man.”

³² Yesu ka toro nombia kenja yako fa ɔ kaseela ban ne, te Pita moo e lee yenan te ɔ faree e nyi ɔ na kolosi mena ya.

³³ Botɔɔ te Yesu gɛɛsewɔ keɛ ɔ kaseela ban te ɔ fae Pita nyiaa, “Ta lee me gyan, ɔbonsam! Na

Wurubuare kegyaebii te n na gyuen̄ ya, m̄na denibalan̄ kegyaebii te n na gyuen̄.”

³⁴ Ken̄te Yesu baake balan̄ dikpii ken̄ na ɔ kaseela ban̄ k̄n̄ ɔ gyan̄ te ɔ yako w̄o nyiaa, “Akpāa n̄olo ne gyae waa sila man̄ na ɔ na ȳē kpene ken̄ n̄on gbagba ne gyae ya. M̄na waa mo ɔ ɔpan̄dan̄ ken̄ seele, na waa sila man̄.

³⁵ Nawolo nyi walan̄ kamasē n̄on ɔ ne gyae waa l̄ē n̄on gbagba nyeedon̄ na, ke gyae ka lee ɔ nyin̄maa man̄. Te walan̄ kamasē n̄on ɔ nyeedon̄ da lee ɔ nyin̄maa man̄ lee man̄ Yesu na me nombia d̄ōo n̄e, waa bese nyin̄ ke.

³⁶ Akpāa n̄olo de nyin̄ t̄ēle kei d̄ōo ab̄ōo pou te ɔ nyeedon̄ da lee ɔ nyin̄maa man̄ na, won̄ ton̄ō te waa nyin̄?

³⁷ Yaa won̄ te walan̄ waa tale mo kȳēkēe na ɔ nyeedon̄?

³⁸ Akpāa man̄ Yesu na me nombia de ȳē n̄olo des̄en̄ gȳen̄ wee kei balan̄ ban̄ b̄ōo besena be w̄ole tee Wurubuare te be ȳē nombiakum̄ēȳēraw̄o n̄e siaman̄ na, ken̄an̄ na wee ken̄ man̄ Deniwalan̄ Bu n̄on maa bese k̄n̄ daa na me kya Wurubuare na Wurubuare kpilala ban̄ gyoorobiiri man̄ n̄e, walan̄ n̄onan̄ m̄o nombia gyae ke ȳē man̄ des̄en̄.”

9

¹ Ken̄te Yesu besew̄o yako w̄o nyiaa, “Ampan̄ yaa m̄ēe yako n̄on nyi ̄ man̄ baale kyaa kebo kei ken̄ b̄ōo gyae baa yen̄ ya, kelii deban̄ ken̄ baa naa Wurubuare gyoori ken̄ nyi ka sen̄ēe na ke don̄.”

Yesu wose kekyεεkee
Mateo 17:1-3; Luka 9:28-36

² Weeya looro wole ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na Gyon kpu na ɔ wose te be gyuuwo bula dinaa daale dɔɔ ban baagen. Botɔɔ te Yesu wose kyεεkeewɔ be siaman.

³ Wa abɔɔ nan ɔ doona ne bese abɔɔ wolomεε pareparepare, na neε nalakee polepolepole. Na wolosewo ken nyi, nolo be kyaa tεεle kei dɔɔ ken waa tale faafo kolo na ke ka lee mena ya.

⁴ Ken te Mosesi na Elia kaa beewɔ lee be dɔɔ, te be kolosiwo na Yesu.

⁵ Botɔɔ te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo, dei nɔba daa mɔ be kɔn kebo ne. Yela dεε ban kefeεse atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mɔ wui daale.”

⁶ Na Pita ta gyen kpene waa yako ya, nawolo nyi gyakolon te kyan wo gbaa.

⁷ Botɔɔ te nɔma kaa wuu be dɔɔ, te be nyii nɔɔwoya naale nɔma ken man nyiaa, “Kei yena me bu non mεε gyae e. E nyii e.”

⁸ Debokenan man ɔ kaseela batooro ban besewɔ keε na, ba te naa walan kamase kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi bula ken beε kɔn ne Yesu faree wo nyi, “Mɔɔ ne gyae nyi ε ke yako nolo na nolo kpene ken ε be naa ne ya, kelii deban ken man Deniwalan Bu non maa fon lee yen man.”

¹⁰ Mena dɔɔ nombia nan dɔɔwo ba nyeeya man na beε bɔɔse dɔna nyiaa, kefon lee yen man kei na wolo baa nyi sena?

¹¹ Ken te be bɔɔse Yesu nyiaa, “Weera dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban ne yako nyi,

kaboena nyi Elia waa kyan gbɛɛ kɔŋ pɛna Kristo ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ ke kɔŋ?”

¹² Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ke yɛɛ ampan nyi Elia waa tangbɛɛ nyeelɛɛre ŋon kɔŋ, na ɔ kaa desina kpene kamase see nideli.

Wurubuare nombia aŋmarasen see ŋan besewɔ yako yenan daale lee Deniwalan Bu ŋon wose man nyiaa, kaboena nyi waa naa diyem nideli na baa bɛɛ e nyi na ŋon yɛna nyeelɛɛre ŋon ya. Weera dɔɔ te be ŋmarase mena nombia keŋa?”

¹³ Mɔ mɛɛ yako ŋon baa nyiaa, Elia tan kekɔŋ te balan yɛɛ e kpene kamase keŋ be gyae ŋgba mena keŋ Wurubuare nombia aŋmarasen see be yako lee ɔ wose man nɛ.”

Yesu kekɔɔ tobaale ŋon ɔ na wee keleuleuse nɛ Mateo 17:14-21; Luka 9:37-42

¹⁴ Ba ke kɔŋ ɔ kaseela akan ban gyan nɛ, be naa balan burum te yilaa kilisi wɔ. Na Gyudatena mmaraa wolala ban, na ɔ kaseela ban ne wɔŋee nombia ŋaale.

¹⁵ Balan ban pou ke gyɔ sibir naa Yesu nɛ, doo be nɔɔ te be yeuwɔ ke gyanee na e te ba doo e nɔɔ.

¹⁶ Botɔɔ te Yesu bɔɔse ɔ kaseela ban nyiaa, “Wɔŋ nombia yaa emɛɛ na wɔ ne wɔŋee?”

¹⁷ Kenɛte balan ban man ŋolo tiranɔɔ nyiaa, “De Gbengyoo, ma moo me bu tobaale ŋon felinkum doo ɔ man, te keŋ dɔɔ ɔ bɛɛ tale kolosi ya nɛ baa kɔna neŋ nyi nya kyɔ.

¹⁸ Deban kamase keŋ ka de kɔŋ ɔ dɔɔ nɛ, ne fun e lɔ tɛɛle man. Afofose na lee ɔ nɔɔman, na

o ne tao o kela na o te kem. Me yako n kaseela ban nyi baa gegi felinkum ken lee o man, mona ba te tale ya.”

¹⁹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “Ao! Emee gyen balan ban e bee lee Wurubuaee di ya. Weeya anmon yaa e ne gyae nyi maa nyin konoo kyaa e gyan, pena e ke lee man di? E mo bu non kona man.”

²⁰ Mena doo ba moo tobaale non kona Yesu. Felinkum ken kena Yesu ne, debokenan man te ke yela bu non kenawo ngba keleuleuse kyana na e ne. Bu non leewo yala teele man, na o ne bilinji gyu kon, na afofose na lee o nooman.

²¹ Botoo te Yesu boose bu non o kya nyiaa, “Weeya anmon yaa ngba kawee kei ba gyoo e ne?” Kenje balee non tiranoo nyiaa, “Lee nan o biatee.

²² Kawee ken ne tale fun e do boalan yaa lon man yen yen wui. Nyi akpaa n ke tale yee kolo na, wii de waranase na n ke kyoo daa.”

²³ Kenje Yesu boose e nyi, “N ne boose man nyi maa tale ne, nafa nyan gbagba nyan ke tale, nyi akpaa n lee man di na. Nawolo nyi walan kamase non o ne lee Wurubuaee di ne, kpene kamase ne dee fa e.”

²⁴ Debokenan man te bu non o kya fae yeesa yako nyiaa, “Mee lee di. Kyoo man na maa lee nen di kpu nideli.”

²⁵ Yesu kena nyi balan te yeu bee kon botoo ne, o faree felinkum ken nyiaa, “Nyan denjela atooa na omumuu felinkum, mee yako non nyi e lee o man. Lee gyen ne gyu, e na tekaa kaa gyoo o man bela ya.”

²⁶ Botɔɔ te felɪnkum keŋ fae yeesa te ke wosi bu ŋon nideli ŋgba keleuleu weere nɛ, te ka leewɔ ɔ man laŋ. Na bu ŋon doo tɛele man ŋgba ɔ yeŋae nɛ, mena dɔɔ balan burum kpa ɔ ta yem.

²⁷ Keŋte Yesu kyaŋa bu nyinmaa man gate e seŋ ɔ nawɔɔ dɔɔ, te ɔ seŋawɔ.

²⁸ Kenan wɔle Yesu ka gyoo deni man nɛ, ɔ kaseela baŋ boose e deni man nyiaa, “Wonɔ dɔɔ te daa te tale gegi felɪnkum keŋ lee bu ŋon man ya?”

²⁹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Nyi akpaa ε te fane fa Wurubuarɛ nideli ya nɛ, ε be gyae ε ke tale gegi mena felɪnkum kei dinɔɔ ya.”

Yesu kekolosi ɔ yeŋ wose man bela

Mateo 17:22-23; Luka 9:43-45

³⁰ Be ka lee botɔɔ nɛ, be tɛɛwɔ na Galelia tɛele man. Na Yesu te gyae nyi walaŋ kamase ka gyeŋ botɔɔ keŋ be kyaa ya.

³¹ Nawolo nyi na ɔ na wola ɔ kaseela baŋ nombia. Keŋte ɔ yako wɔ nyiaa, “Baa lese maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon fa balan na baa ko, mɔ weeya atoorote keŋ nɛ maa foŋ lee yeŋ man.”

³² Mɔna ɔ kaseela baŋ te nyii keŋ ɔ be yako nɛ man ya, te be yee mena keŋ baa boose e nombia ŋenan man.

Amɔte kela na ɔ dɔɔ Wurubuarɛ gyoori keŋ man?

Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48

³³ Kenan wɔle te be kɔŋawɔ Kapanum donɔɔ man. Be ke gyu dɛɛ nɛ te ɔ boose ɔ kaseela baŋ

nyiaa, “Woj anmaaren yaa ε ne lee gbεnaa man nε?”

³⁴ Mɔna be man ηolo te tale kolosi ya. Nawolo nyi gbεnaa man nε na bεε lee anmaaren nyi be man won̄ti kela na ɔ dɔɔ.

³⁵ Botɔɔ te Yesu tisiwɔ kyaa te ɔ baake ɔ kaseela kufu bala ban̄ yako wɔ nyiaa, “Akpa ηolo ne gyae nyi waa yεε siamante nε, kaboena nyi waa yɔkɔse ɔ wose ηgba biikyaa nε, na waa som ε popou.”

³⁶ Botɔɔ te ɔ moo biikyaabii ηolo kaa sen̄ ba nsana, te ɔ pukaa e te ɔ yako wɔ nyiaa,

³⁷ “Walan̄ kamase ηon ɔ lee biikyaabii kei dinɔɔ ma yele man na ɔ te lee man, te ηon ɔ lee man na ɔ te lee ηon ɔ be kpila man nε.”

*Balee ηolo moo Yesu yele ɔ ne gegi felin̄kumεε
Luka 9:49-50*

³⁸ Botɔɔ te Gyɔn yako Yesu nyiaa, “De Gben̄gyoo, de naa balee ηolo na ɔ ne gegi felin̄kumεε lee n yele man te de tɔɔ e, nawolo nyi ɔ be kpue de man ya.”

³⁹ Ken̄te Yesu yako wɔ nyiaa, “E na tɔ e gbεε ya. Nawolo nyi ηolo be kyaa ken̄ waa mo ma yele yεε gyakolon̄ nombia, na waa bese kolosi ma wose man nombiikum debokenan̄ man ya.

⁴⁰ Nawolo nyi walan̄ kamase ηon ɔ bee yoo na daa ya nε, na ɔ kpue na daa.

⁴¹ Ampan̄ yaa mεε yako ηon nyiaa, walan̄ kamase ηon ɔ fa ηon lon̄ leenɔɔ tɔɔ nyi ken̄ ε yεε man̄ Kristo balan̄wɔ dɔɔ nε, Wurubuarε waa tɔ ɔtenate kom.”

*Kpene ken ne yele walaŋ ne yeε dukum
Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2*

⁴² “Walaŋ kamase ŋon ɔ yeli bia buruburu kewo baŋ boɔ leε maŋ di ne maŋ ŋolo de yeε dukum ne, kenan na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpaŋ ɔ wɔŋe maŋ, te be fuŋ e do epo maŋ na dei kela.

⁴³ Nyi akpaa n nyinmaa ne yele la te n ne yeε dukum na, kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya lee kadeŋ na n gyoo Wurubuaε gyoori ken maŋ, kela ken n ka mo nyinmaase ala ka gyoo boalaŋ ken ke beε yem ya ne maŋ.

⁴⁴ Nawolo nyi feeleε baŋ beε gyoo balan botɔɔ ne boɔ na yem ya, te boalaŋ ken mo beε yem korakora ya.

⁴⁵ Te akpaa n nae ne yele la te n ne yeε dukum na kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo nae dokolon gyoo Wurubuaε gyoori ken maŋ, kela nyi baa mo neŋ na n nawɔɔ ala ka do boalaŋ ken ke beε yem ya ne maŋ.

⁴⁶ Nawolo nyi feeleε baŋ beε gyoo balan botɔɔ ne boɔ na yem ya, te boalaŋ ken mo beε yem korakora ya.

⁴⁷ Te akpaa n sibii ne yele la te n ne yeε dukum na kulu ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo sibii dokolon gyoo Wurubuaε gyoori ken maŋ, kela nyi baa mo neŋ na n sia ala ka do boalaŋ ken ke beε yem ya ne maŋ.

⁴⁸ Nawolo nyi feeleε baŋ beε gyoo balan botɔɔ ne boɔ na yem ya, te boalaŋ ken mo beε yem korakora ya.

⁴⁹ Wurubuaε waa mo boalaŋ desina walaŋ kamase, ŋgba mena ken beε mo yabia do kolo

man te ke bεε wɔlεε ya nε.

⁵⁰ Yabia dei, mɔna akpaa ka gyon da lee ke man na, sena te ε ke yεε na ka gyon ken ka bese kaa gyoo ke man bela? ε yela ε nombia ayεesa ke yεε gyon ηgba yabia nε, na ε ke kyaa na dɔna wosefεeren man.”

10

Yesu kawola lee yale kebεε wose man

Mateo 19:1-12; Luka 16:18

¹ Yesu ka lee botɔɔ nε, ɔ gyuuwɔ Gyudia tεele ken ke kyaa Gyɔɔdan boɔ ken dingyin nε. Balan burum besewɔ kaa wuu ɔ dɔɔ botɔɔ, te ɔ wola wɔ nombia ηgba mena ken ɔ ne kyaa wola wɔ nε.

² Kenje Farasiitena baale kɔnawɔ be kaa teese ɔ nɔɔman te be boɔse e nyiaa, “Da mmaraa ne fa daa gbεε nyi ηolo waa tale bεε ɔ wεele?”

³ Botɔɔ te Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Sena te de naana Mosesi yako ηon nyi yaa yεε?”

⁴ Kenje be yako e nyi, “De naana Mosesi faa gbεε nyi baale waa tale ηmarase yale kebεε tɔne ken nawolo nyi ɔ te bεε ɔ wεele nε, pena waa bεε e”

⁵ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “ε konɔɔyɔn dɔɔ te Mosesi yεε mena mmaraa kenan fa ηon.

⁶ Nawolo nyi lee kewalan ken nε, ‘Alo na baale te Wurubuarε yεεwɔ.’

⁷ ‘Lee kei dɔɔ baale waa tina ɔ kya na ɔ naa yela na ηon na ɔ wεele kaa bom,

⁸ na ηon na ɔ wεele ka bese walan dokolon.’ Mena dɔɔ be ta tekaa yεε kpookpoo ya, mɔna be ta bese walan dokolon.

⁹ Lee mena dɔɔ kpene kenj Wurubuare ba mo bom yee ke dokolon ne, njolo na njolo na kpase ke man ya.”

¹⁰ Be ke gyu kagyoo deni man bela ne, Yesu kaseela ban bɔɔse e nombia kenja man.

¹¹ Kenje ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyi akpaa baale de bee ɔ weele te ɔ ke yala alo wole ne, na yee yaa ngba ɔ lee ɔ weele non wole baa ne.

¹² Te akpaa alo mo de bee ɔ baale te ɔ ke yala baale wole ne, na yee yaa ngba non mo lee ɔ baale wole baa ne.”

Yesu kehira ba

Mateo 9:13-15; Luka 18:15-17

¹³ Botɔɔ te balan moo bia kɔn Yesu gyan nyi waa mo ɔ nyinmaa gyakaa be dɔɔ. Mɔna ɔ kaseela ban nmanyan balan ban bɔɔ mo bia ban kɔn ne bo.

¹⁴ Yesu kena mena ne, te yee e gyon ya te ɔ yako wɔ nyiaa, “E yela bia ban kekɔn me gyan, e na tɔ wɔ gbɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare gyoori kenj yee balan ban bee yɔkɔse ba wose ngba bia kewɔ dinɔɔ ne wui.

¹⁵ Ampan yaa mee yako non nyiaa, walan kamase non ɔ te yɔkɔse ɔ wose do Wurubuare tee ngba biikyaa e ya ne, ɔ be gyae waa gyoo Wurubuare gyoori kenj man korakora ya.”

¹⁶ Kenje Yesu kyanja bia ban nyinmaa man te ɔ moo ɔ nyinmaa gyakaa be dɔɔ, te ɔ hira wɔ.

Kɔbate njolo wose man nombia

Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30

¹⁷ Yesu ka mo gbɛɛ ɔ ne gyu ne, tobaale njolo yeuwɔ kaa bun ɔ nawɔɔtɛɛ te ɔ bɔɔse e nyiaa,

“Me Gbenjyoo kpaakpaa, wonj te kaboena nyi maa yeε na maa nyinj nyeedonj kekpaa?”

¹⁸ Botɔɔ te Yesu boɔse e nyiaa, “Wonj dɔɔ te n ne baake manj walaŋ kpaakpaa? Lee Wurubuaε wɔle nε, walaŋ kamase be kyaa kenj ɔ yeε walaŋ kpaakpaate e ya.”

¹⁹ Ngba n gyeŋ Wurubuaε mmaraase ŋan ne yako nyi, “Na ko walaŋ ya, na lee n baale yaa n wεele wɔle ya, na ŋmεele ya, na kara n dɔɔ nɔɔ ya, na ŋere ŋolo do ya, bu n kya na n naa nε?”

²⁰ Kenjete balee ŋon mɔ yakowɔ nyiaa “Me Gbenjyoo, me wulaa mee di mmaraase kenja pou dɔɔ leenanj me biateε”

²¹ Botɔɔ te Yesu keε ɔ siaman yididi, na ɔ ne gyae ɔ nombia, mena dɔɔ ɔ yako e nyiaa, “Ta bese ka nenj kolo dokolonj n ke yeε. Gyu ke yɔɔ nya abɔɔ ŋan pou n dana nε, na n ka mo kɔba kenj kpεleε ayematena, na n ke kɔŋ kaa sila manj. N yeε mena na, n ke nyinj abɔɔ kpaakpaa see n wose Wurubuaε gyanj adido.”

²² Tobaale ŋon ke nyii nombia kenja nε, ɔ moo waraŋase lee botɔɔ nawolo nyi na ɔ dana ɔ wose nideli.

²³ Kenjete Yesu keε balan banj gyanjee te ɔ yako ɔ kaseela banj nyiaa, “Dana donj fa balan banj be dana ba wose nideli nε, nyi baa gyoo Wurubuaε gyoori kenj man.”

²⁴ ɔ kaseela banj ke nyii nombia kenja nε, doo be nɔɔ. Te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Me bia, ŋgba ε naa mena kenj gyae ke yeε donj fa balan banj be dana ba wose nideli nε, nyi baa gyoo Wurubuaε gyoori kenj man.

²⁵ Gyae ke yeε donj fa balan banj be dana ba

wose nideli ne nyi baa gyoo Wurubuaɛ gyoori ken man, kela nyi kurumɔɔ ka gyoo ɲarale bɔɔ man lee.”

²⁶ Ɔ kaseela ban ke nyii nombia kenɲa ne, besewɔ doo be nɔɔ nideli te be bɔɔse dɔɲa nyiaa, “Nyi nne te doo na, amɔte ne gyae la waa nyin nyeekeleɛ baa?”

²⁷ Te Yesu keɛ wɔ yididi yako wɔ nyiaa, “Balan gyan na dana don, mɔna Wurubuaɛ gyan na be dana don ya. Nawolo nyi Wurubuaɛ gyan na, kpene kamase gyae ke tale kɔɲ mena.”

²⁸ Botɔɔ te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo, daa mɔ te tina kpene kamase ken de dana ne yela, te de silana neɲ.”

²⁹ Kenɲe Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, ɛ man ɲolo be kyaa ken ɔ be tina ɔ dekpɔɲalan yaa ɔ naabia yaa ɔ desina, yaa ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ bia yaa ɔ tɛɛlese yela lee man na nyeekeleɛ nombia ɲan dɔɔ,

³⁰ te ɔ be gyae waa bese nyin akpɔɲalanɲe na naabia na desina na naa na kya na bia na tɛɛlese akpen sɔɲonɔɲ (100) kpu gyɛɲ weeya kenɲa man ya. Mɔ kayeyɛɛ gyae ke kɔɲ ɔ dɔɔ, na balan kekɔla e kpu. Te kenan wɔle na, waa nyin nyeedon kekpaakekpa.

³¹ Mɔ balan burum ban be yɛɛ siamantenawɔ ne baa kaa bese wɔle nyiban, na wɔle nyiban kaa bese siamantena.”

*Yesu ka bese kolosi lee ɔ yɛɲ wose man
Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34*

³² Lee botɔɔ te Yesu na ɔ kaseela ban moo gbɛɛ bee gyu Gyerusalem donɔɔ man, na Yesu dɔɲɛ la be siaman. Be kee gyu ne, ɔ kaseela

baŋ wose yeŋa wɔ, te gyakolonɔ mɔ kyaŋa balan baŋ be silana wɔ nɛ. Keŋte ɔ baake ɔ kaseela kufu bala baŋ lee yenaŋ te ɔ yako wɔ kpene keŋ gyae ke koŋ ɔ doo nɛ nyiaa,

³³ “Ɛ keɛ! Dee gyu Gyerusalem donoo man baa. Baa lese maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon fa Wurubuaɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ. Baa di me nombia na baa bu maŋ foo nyi baa ko maŋ, na baa mo maŋ do balan baŋ ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ nyinmaa man.

³⁴ Baa kulu maŋ na baa to noolonɔ woli maŋ, na baa ŋmeree maŋ dambiise na baa ko maŋ. Mona weeya atoro wole na, maa foŋ lee yeŋ man.”

Sebedeo bia *Mateo 20:20-28*

³⁵ Kenan wole nɛ, Sebedeo bia Gyemisi na Gyon koŋawɔ Yesu gyaŋ kaa yako e nyiaa, “De Gbenɔgyoo, dɛɛ gyae nyi kpene kamaɛ keŋ de boose neŋ na, n ke yeɛ ke fa daa.”

³⁶ Botoo te Yesu boose wɔ nyi, “Wonɔ te ɛ ne gyae nyi maa yeɛ fa ŋon?”

³⁷ Keŋte be yako e nyiaa, “Dɛɛ gyae nyi de man ŋolo ke kyaa n dunolonɔ doo, na ŋolo mɔ ke kyaa n demena doo n gyoori keŋ man.”

³⁸ Botoo te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ ba gyeŋ kpene keŋ ɛ ne boose nɛ ya. Ɛ ke tale nyin konoo naa diyem keŋ maa naa nɛ, yaa ɛ ke tale gyoo kayeyɛ keŋ man maa gyoo nɛ?”

³⁹ Keŋte be tiranoo fa e nyi, “Ayi, dɛɛ tale.” Te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ ke tale naa diyem keŋ

maa naa, na ε ka gyoo kayeyεε kenj maa gyoo ne man.

⁴⁰ Mɔna mɔɔ tanj donj kenj maa lese walaŋ ŋon waa kyaa ma dunoluŋ yaa ma demena dɔɔ ya. Mena akyaese kenja doe fa balan banj me kya Wurubuare gbagba be desina see wɔ ne.”

⁴¹ Yesu kaseela kufu akanj banj kenyii nombia kenja ne, ba gyeŋa banj Gyemisi na Gyɔn dɔɔ.

⁴² Botɔɔ te Yesu baake ɔ kaseela banj pou yilaa te ɔ yako wɔ nyiaa, “ε gyeŋ nyi tεεle kei dɔɔ gyoonen ne di gyoori bo be balan dɔɔ, te be kegyiise banj mɔ dana donj be dɔɔ.

⁴³ Mɔ emεε dɔɔ, na mena te kaboena nyi dεε doo ε man ya. ε man walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa bese ε kegyia ne, kaboena nyi waa bese ε kegbetibii.

⁴⁴ Te ε man walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa bese ε siamante ne, kaboena nyi waa bese ε popou ε kegbetibii.

⁴⁵ Nawolo nyi maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon te kɔŋ nyi balan baa som maŋ ya, mɔna me kɔŋae me kaa som balan, na maa yeŋ mo ma nyeedonj lεε balan burum nyee.”

*Yesu kegyuusu Batimeo sia
Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43*

⁴⁶ Kenanj wɔle te Yesu na ɔ kaseela banj gyuuwɔ Gyeriko donɔɔ man. Ŋon na ɔ kaseela na balan burum banj ka lee botɔɔ beε gyu ne, be naa Timeo bu Batimeo ŋon ɔ sia be yeεε ne na ɔ kyaa gbεεnaa nɔɔman ɔ na solee abɔɔ.

⁴⁷ Balee ñon kenyii nyi Yesu Nasarɛte baale ñon ne kɔŋ nɛ, ɔ fae yeesa yako nyiaa, “Yesu, gyoo Defidi ɔ naanabii, wii me waraŋase.”

⁴⁸ Kenɛte balan ban man burum too be nɔɔ gyakaa ɔ dɔɔ nyi waa wu ɔ nɔɔ. Mɔna nenɛɛ gba te ɔ ne fae yeesa kenken nyiaa, “Gyoo Defidi ɔ naanabii, wii me waraŋase.”

⁴⁹ Botɔɔ te Yesu seŋawɔ yako wɔ nyi, “ɛ baake e fa maŋ.” Te be baake siayɛɛsate ñon yako e nyiaa, “Yela ke yɛɛ nen gyon na n ka koro seŋ. ɔ ne baake nen.”

⁵⁰ Botɔɔ te ɔ funa ɔ kegba wurikyim lo yenan, te ɔ tonawɔ seŋ ta kɔŋ Yesu gyan.

⁵¹ Kenɛte Yesu boɔse e nyiaa, “Wɔŋ te n ne gyae nyi maa yɛɛ fa nen?” Botɔɔ te siayɛɛsate ñon yako e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, mɛɛ gyae me sia ke gyuuusu”

⁵² Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Ta, n ke lɛɛ maŋ di dɔɔ n kawee te taŋ.” Debokenan man te ɔ sia gyuuusuwɔ, te ɔ sila Yesu lan.

11

*Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man
Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Gyɔn 12:12-19*

¹ Kenɛte Yesu na ɔ kaseela ban korowɔ mo gbɛɛ bee gyu Gyerusalem donɔɔ man. Be kelii Betifagi na Betani donɔɔse ñan ñe kyaa oliifi bula ken teŋa man nɛ, ɔ kpila ɔ kaseela ban man bala nyiaa,

² “ɛ gyu donɔɔ ken ke kyaa ɛ siaman nɛ man. ɛ betaa ɛ na gyoo ke man pɛ nɛ, ɛ kena afurum

bu ηolo kpaηεε ken ηolo te kyaa ta ɔ dɔɔ see ya. E booli e na ε ka mo e kɔna man.

³ Akpaa ηolo de bɔɔse ηon nyi, Weera dɔɔ te ε ne booli e na? E yako e nyiaa, De Gbenɔyoo ne gyae na e, mɔna be gyae ke kyare ya waa besena e kɔη.”

⁴ Kenɔte be gyuuwɔ kena afurum bu ηon kpaηεε denanɔɔ man benaa na gbεε te be booli e.

⁵ Be kεε booli e nε, balan ban ba seηεε botɔɔ nε bɔɔse wɔ nyiaa, “Won yaa ε ne booli e ε ke yeε?”

⁶ Botɔɔ te be tiranɔɔ ηgba mena ken Yesu be yako wɔ nε, te balan ban yela ba moo e lan.

⁷ Kenɔte ba moo e kɔna Yesu te ba moo be kanyanɔse gyakaa ɔ dɔɔ, te Yesu gyeηawɔ kyaa ɔ dɔɔ.

⁸ Botɔɔ te balan burum moo be kanyanɔse na ba kegbase ηaale lɔ gbεεnaa man, te baale mɔ moo faarenɔse ηan bɔɔ kεεε lee ηale man nε lɔ gbεεnaa man.

⁹ Na balan ban be dɔηεε Yesu siaman na ban be dɔη ɔ wɔle nε ne fae yeesa kεεε e akelegyi yako nyiaa,

“Wurubuare waa hiraa walan ηon ɔ ne kɔη De Gbenɔyoo yele man nε.

¹⁰ De naana Defidi gyoori ken bese la kεε kɔη. Wurubuare dee yela ka kekɔη.

Mena dɔɔ ε yela dεε lese Wurubuare ηon ɔ kyaa adido nε yele.”

¹¹ Yesu kelii Gyerusalem donɔɔ man nε, ɔ gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man te ɔ kεε abɔɔ ηan pou gyanɔee. Na tεε te lam dɔɔ, ηon

na ɔ kaseela kufu bala banj gyuu Betani donɔɔ man.

Yesu kefalaa figi dan daale

Mateo 21:18-19

¹² Tɛɛ kena kenj Yesu na ɔ kaseela banj ba lee Betani bɛɛ kɔŋ Gyerusalem donɔɔ man nɛ tanam kyanja e.

¹³ Kenjte ɔ naa figi dan daale lemlen kenj faarense doo ke man, te ɔ tuuwɔ benaa ke nyi waa nyinj ke bia di. ɔ ke gyu ke gyan na ke yɛɛ faarense bo kenj bia be doo ke man ya. Nawolo nyi na te lii ta debanj kenj figi daase na see ya.

¹⁴ Botɔɔ te ɔ falaa danj kenj nyiaa, “Lee gyɛŋ ne gyu n be gyae n ka tekaa se bia na ŋolo ke di ya.” Te ɔ kaseela banj nyii kpene kenj ɔ be yako nɛ.

Yesu kegegi abɔɔyɔɔra Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man

Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Gyɔn 2:13-22

¹⁵ Be kelii Gyerusalem donɔɔ man nɛ, ɔ gyuuwɔ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj dekpɔŋalanj man. ɔ ke gyu botɔɔ nɛ, na balan banj ta mo botɔɔ besena kebu dedii. Kenjte ɔ gegi balan banj bɛɛ yɔɔ abɔɔ na banj bɛɛ lɛɛ abɔɔ botɔɔ nɛ. ɔ besena banj bɛɛ yɛlɛɛ kobase nɛ tebuluse bunjii, te ɔ tɛɛse banj bɛɛ yɔɔ awulunja nɛ gbeɛɛ mɔ lɔ.

¹⁶ Te ɔ te fa ŋolo gbɛɛ waa seele kolo aneyɔɔŋ kaalanj Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj dekpɔŋalanj man ya.

17 Botɔɔ te ɔ boɔse balan ban nyiaa, “E te kala ta Wurubuaɛ nombia anmarasen see njan ne yako nyi, Wurubuaɛ kpa,

‘Me deni gyae ke yɛɛ botɔɔ ken tɛɛle kei dɔɔ balan pou baa kɔŋ kaa fane,
mɔna emɛɛ ta besena ke yɛɛ nɛmɛlatena dɛɛgyanɛe.’ ”

18 Saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban ke nyii kpene ken ɔ be yako nɛ, be gyae gbɛɛ ken baa mo koe e. Mɔna gyakolonɔ gyoo wɔ, nawolo nyi ɔ kawola ken te yeli balan ban pou wose ta yɛŋ wɔ.

19 Kelii balinɔɔ nɛ, te ba leewɔ Gyerusalem donɔɔ man lan.

Yesu kawola fiigi dan ken yɛŋ asɛɛ

Mateo 21:20-22

20 Tɛɛ kena nebo ken be dɔŋ bee gyu nɛ, be naawɔ nyi fiigi dan ken Yesu be falaa ke nɛ ta yem leenanɔ ke lila man.

21 Botɔɔ te Pita tɔɔse kpene ken Yesu be yako nɛ te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, kɛɛ! Fiigi dan ken n be falaa ke nɛ ta yem.”

22 Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “E lɛɛ Wurubuaɛ di.

23 Ampaŋ yaa mɛɛ yako nɔn nyiaa, walan kamase nɔn waa yako bula kei nyi, ‘Kulu lee kɛbo ka gyoo epɔ man’ te ɔ te lɛɛ ɔ wose anmaarenɔ ya, te ɔ lɛɛ di nyi kpene ken ɔ be yako nɛ gyae ke kɔŋ mena fa e nɛ, ke gyae ke kɔŋ mena fa ɔtenate.

24 Mena dɔɔ mɛɛ yako nɔn nyiaa, kpene kamase ken ɛ fane nyi Wurubuaɛ waa yɛɛ fa

ηον νε, ε λεε di nyi ε te wulaa nyinj ke, te ε ke nyinj ke mo.

²⁵ Te akpaa n seηεε n ne fane fa Wurubuaε, te n tωose nyi ηolo nombia doo n konωω man νε, kaboena nyi nya mo ωtenate nombiakumεε kyεε e, na n kya Wurubuaε ηon ω kyaa adido mo ke nyinj mo n wui nombiakumεε kyεε neη.

²⁶ Mωna akpaa ε ta mo ε tebia nombiakumεε kyεε wω ya νε, ε kya ηon ω kyaa adido mo be gyae waa mo ε wui nombiakumεε kyεε ηon ya.”

*Ba ke bωose Yesu ω doη wose man nombia
Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8*

²⁷ Kenje Yesu na ω kaseela baη besewω kωη Gyerusalem donωω man. Te Yesu ke ta Wurubuaε ωsom deni dinaa keη dekpαηalan man ω ne lam νε, Wurubuaε saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na Gyudatena kegyiise kωηawω ω gyaη.

²⁸ Te be bωose e nyiaa, “Doη wonji yaa n dana n ne yeε mena abωω keηa pou? Amote faa na neη mena doη kenαη?”

²⁹ Botωω te Yesu tiranωω fa wω nyiaa, “Maη mo ne gyae maa bωose ηon nombii dokolonη. Nyi akpaa ε tiranωω fa maη νε, kenαη na maa wola ηon doη keη me dana mεε yeε mena abωω keηa pou.

³⁰ Gyon Wurubuaε lonkesω keη ω be sω balan νε, ka lee Wurubuaε gyaη yaa ka lee balan gyaη? ε tiranωω fa maη.”

³¹ Botωω te ba gyoo nombia ηan man te be bωose dωηa nyiaa, “Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuaε gyaη na waa bωose daa nyi, ‘Kenαη

na wonḡ dɔɔ te da te lɛɛ Gyɔn nombia ḡan di ya?’

³² Te akpaa de yako nyi ‘Ka lee balanḡ gyanḡ’ na, dee yee balanḡ burum kɛwɔ mɔ. Nawolo nyi be popou ne lɛɛ di nideli nyi Gyɔn yɛɛ Wurubuare dekpɛḡkpɛḡgyɔɔre e.”

³³ Mena dɔɔ be tiranɔɔ fa Yesu nyiaa, “Dɔɔ gyɛḡ ya.” Keḡte Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, “Akpaa mena na manḡ mɔ ba wola ḡon me donḡ keḡ me dana mɛɛ yɛɛ tom nɛ dalee ya.”

12

Paasetena baale dudu

Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19

¹ Keḡte Yesu besewɔ kolosi nombia burum fa wɔ aduya man, te ɔ gyɔɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Wɔɔfarale ḡolo fara wɔɔ te ɔ duu daasebia ḡaale ḡan ḡe yɛɛ ḡgba akutuse te bɛɛ baake ḡa nyi gerepo nɛ ke man. ɔ dii abanḡ kilisi wɔɔ keḡ, te ɔ wula bɔɔ keḡ baa sara daasebia ḡan ke man na baa lese ḡa lonḡ lee ḡe man nɛ. Te ɔ banḡ deni dɔɔlonḡ dɔɔlonḡ daale keḡ walanḡ ke kyaa ke man na waa gyee wɔɔ kenanḡ. Te ɔ moo wɔɔ keḡ do paasetena baale nyinḡmaa man nyi baa kɛɛ ke dɔɔ, te ɔ korowɔ lanḡ gbɛɛ.

² Debanḡ kelii nyi baa kɔ daasebia ḡan nɛ, balee ḡon kpila ɔ tobaale ḡolo gyu paasetena banḡ gyanḡ nyi baa fa e ɔ wui nɔɔ.

³ Mɔna paasetena banḡ kyanḡ ɔ tobaale ḡon, te be tuku e te be yela ɔ lanḡawɔ nyinḡmaase kufu nawɔɔ kufu.

⁴ Keḡte wɔɔte ḡon besewɔ kpila ɔ tobaale ḡolo bela gyu paasetena banḡ gyanḡ. Mɔna be

tuku ñon mɔ do e gyamεε ɔ nyee man, te ba doo e desεñ.

⁵ Kenañ wɔle wɔote ñon besewɔ kpila ɔ tobaale ñolo bela, mɔna paasetena ban̄ koo e bo. Ɔ kpila tewulεε burum, mɔna be tuku baale te ba koe baale.

⁶ Walañ ñon ɔ be kaa ken̄ wɔote ñon waa kpila yena, ñon gbagba bu dokolon̄ koon̄ ñon ɔ bεε sεε ɔ dɔɔ ya nε. Wɔle wɔle nε, ɔ kaa kpila ñon mɔ gyu paasetena ban̄ gyan̄ te ɔ yakowɔ nyiaa, ‘Mberem me bu na, baa bu e.’

⁷ Mɔ paasetena ban̄ kena ɔ bu ñon nε be yako dɔña nyiaa, ‘Kei yena bu ñon waa kaa di ɔ kya abɔɔ ñan. E yela dεε ko e, na abɔɔ ñan nafa waa di nε ka bese de wui!’

⁸ Mena dɔɔ be kyaña bu ñon ko, te be wɔñee e lee wɔɔ ken̄ man ke leki.”

⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Wɔñ te wɔote ñon waa yεε? Waa kɔñ kaa koe mena paasetena benañ, na waa mo wɔɔ ken̄ do paasetena wɔlεε nyin̄maa man.”

¹⁰ Te ɔ besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “E te kala ta Wurubuare nombia an̄marasen̄ see ñan na ε kena kpene ken̄ ne yako nε yee? Be ñmarasewɔ nyiaa,

‘Boe ken̄ deni maara ban̄ be bεε nε,
ken̄ kaa bese na mokɔɔ kasee boe ken̄ ne
yeli deni ken̄ ne yεε don̄.

¹¹ De Gben̄gyoo Wurubuare yεε la te kɔñawɔ mena,

te ke yεε kpene ken̄ ke dana gyakolon̄ de
siaman’ ”

Saese kegyiise na Farasiitena ban̄ ke nyii Yesu aduya ken̄a n̄ε, ba gyen̄awo nyi ba wose man nombia yaa o ne yako n̄ε.

¹² Botoo te Gyudatena kegyiise ban̄ gyae gb̄εε baa kyan̄ Yesu, nawolo nyi be naawo nyi ban̄ doo te o gyoo dudu kei. M̄ona bee yee balan̄ ban̄, mena doo be tinaa e yela te be lan̄awo.

Ba ke boose Yesu lee lempoo keto wose man Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26

¹³ Kenan̄ wole te Gyudatena kegyiise ban̄ gyuuwo ke kpila gyoo Herode balan̄ baale, na Farasiitena ban̄ baale nyi baa kon̄ kaa teese Yesu nooman na baa nyin̄ gb̄εε kyan̄ e.

¹⁴ Ban̄ mo kon̄awo o gyan̄ kaa boose e nyiaa, “De Gben̄gyoo, da gyen̄ nyi n bee di dekara ya, te n be famen̄ε na kpene ken̄ balan̄ ne yako n̄ε ya. N bee kee walan̄ siaman ya, te n na wola Wurubuare gb̄εenen̄ kpaakpaa n̄an n̄e gb̄εε doo. Dei nyi d̄εε to lempoo fa Romantena gyoo dinaa Kaesa, yaa de na too ya?”

¹⁵ Mo Yesu kena ba agyuen̄ kum̄εε n̄an n̄ε o yako wo nyiaa, “Em̄εε ban̄ ε na beo ε wose, won̄ doo te ε ne gyae ε ka teese me nooman. ε mo kobabii ken̄ kon̄ maa keε”

¹⁶ Ken̄te ba moo kobabii dokolon̄ kona e. Botoo te o boose wo nyiaa, “Am̄ote nyee na o yele gyakaa la ke doo?” Te be yako e nyi gyoo dinaa Kaesa wui.

¹⁷ Ken̄te Yesu yako wo nyiaa, “Kpene ken̄ ȳεε gyoo Kaesa wui na ε mo fa e, te kpene ken̄ mo ȳεε Wurubuare wui n̄ε, ε mo ke fa e.” Botoo te

gyakolon gyoo balan ban lee noo ken Yesu be tiri fa wo ne doo.

*Yesu kawola lee yen wole kefon wose man
Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40*

¹⁸ Kenan wole te Sadukiitena ban boo ne lee di nyi walan da yem na waa bese fon ya ne, man baale konawo Yesu gyan kaa boose e nyiaa,

¹⁹ “De Gbenjyoo, de naana Mosesi nmarase mmaraa fa daa nyi, akpaa walan da yem tina o weele yela te be ta lola bia ya na, o naabu waa yala lialo non na baa lola bia o kegyia non yele man.

²⁰ Konawo nyi balee nolo bia baala nyetooro baale kyaawo, te be kegyia non yala alo ken be ta lola bia ya te o yenawo.

²¹ Balate non mo yala alo nonan te non mo yenawo ken be ta lola bia ya. Batoorote non mo mena.

²² Mena mo te akan ban mo pou yala alo nonan, mona be ta lolo ya. Te kyare ya, te alo non mo yenawo.

²³ Mena doo wee ken Wurubuare waa gyuusu balan ban pou boo yem ne lee yen man na, baala nyetooro kewo ban boo yala alo kei gyane ne, be man wonti te alo non waa yee o weele?”

²⁴ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E ta yoo, nawolo nyi e ba gyen Wurubuare nombia anmarasen see nan ya, te e ba gyen Wurubuare don ken mo ya.

²⁵ Wee ken Wurubuare waa gyuusu balan lee yen man ne, baala be gyae baa yala ya, te boo gyae baa mo ala mo fa yale ya. Be popou baa

yεε bo ηgba Wurubuarε kpilala ban be kyaa adido nε.

²⁶ Lee kefon lee yen man wose man nombia na, ε te kala ta de naana Mosesi tōne man mena ken Wurubuarε be kolosi na ηon Mosesi deponfa ken ne kpaa nε man yee? Ɔ yakowɔ nyiaa,

‘Man yena Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuarε.’

Wurubuarε keyako kei nε, na nawolo baa nyi ɔ siaman na balan kewɔ sεε be kyaa

²⁷ Wurubuarε te yεε woya Wurubuarε e ya, ɔ yεε balan ban be kyaa na be sia nε Wurubuarε e. Mena dɔɔ ε ta yoo nideli ηgba ε ne yako nyi yen wole kefon be kyaa ya nε.”

Mmaraa dinaate

Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28

²⁸ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban man ηolo kɔηawɔ botɔɔ. Ɔ ke kɔη kaa nyii mena ken bεε wɔηee nombia ηan, na ɔ kena nyi Yesu ke tiranɔɔ fa wɔ nideli nε ɔ boose e nyiaa, “Wurubuarε mmaraase ηan pou na, wɔnti yena ken ne hia kela?”

²⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Iseraetena pou ε nyii, ‘De Gbenjyoo Wurubuarε ηon yεε dokolonj.

³⁰ Mena dɔɔ kaboena nyi nya mo n konɔɔ pou na nya agyuenj pou na n donj pou gyae n Gbenjyoo Wurubuarε.’

³¹ Alate ken mɔ yena nyi, ‘Gyae n dɔɔ ηgba nyanj gbagba n wose nε.’ Mmaraa daale be kyaa ken kela kenja ya.”

³² Kenje Gyudatena mmaraa wolale non yako Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo, ampan yaa n yakowɔ nyi Wurubuare yee dokolon, te nolo be kyaa kpu na e ya.

³³ Te n besewɔ yako nyi kaboena nyi walan waa mo ɔ konɔɔ pou na ɔ don pou na wa agyuen pou gyae Wurubuare, na waa bese gyae ɔ dɔɔ ngba non gbagba ne. Mmaraase kena dɔɔ kedi dei kela ken walan ka mo abɔɔ ke deesi fa Wurubuare.”

³⁴ Yesu kena nyi Gyudatena mmaraa wolale non te tiranɔɔ nideli ne ɔ yako e nyiaa, “Emee na Wurubuare gyoori ken nsana be dana lem ya.” Lee kei wole ne, nolo te tale gyɔ ɔ konɔɔ bɔɔse e nombii daale bela ya.

Amɔte yena Kristo nyeeleere non?

Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44

³⁵ Yesu ke gyakaa ɔ na wolo Gyudatena osom deni dinaa ken dekpanalan man ne ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Sena dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban ne tale yako nyi, Kristo non Wurubuare ba lese ne yee gyoo Defidi ɔ naanabii e?

³⁶ Nawolo nyi Wurubuare felin non yela gyoo Defidi gbagba yakowɔ nyiaa,
‘Me Gbenjyoo Wurubuare yako me Gbenjyoo nyi,

Tisi kyaa me dunolon dɔɔ,

kelii deban ken maa mo n kolala pou do n tee.’

³⁷ Te akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeeleere non nyi ɔ ‘Gbenjyoo’ na, kenan na sena te nyeeleere non waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?” Kenje yee balan ban pou bɔɔ gyanee bee tei ne gyon.

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban wose man

Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47

³⁸ Yesu keɛ wolo ne ɔ faree wo nyiaa, “E keɛ e wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala ban. Bɛɛ gyae kegbase doolon nyinan kado na be don na kebu agantan man, na balan kenyin do wo noo.

³⁹ Akpaa be gyanee Gyudatena som denɛ man, na botooɛ nɛn bɛɛ gyanee di be noo ne, na bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa baa kyaa.

⁴⁰ Bɛɛ beo liala leo ba aboo kamase nɛn be dana ne. Te bɛɛ fane balan man kyare mo wola ba wose. Wurubuaɛ waa won mena balan benan dinoo denela nideli.”

Lialo diyemte nolo koba kado

Luka 21:1-4

⁴¹ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuaɛ som deni dinaa ken man ne, ɔ ke kyaawo yenan mo ɔ sia tee adakaa ken bɛɛ do koba ke man ne. Te ɔ gyinaa ɔ sia ɔ ne keɛ mena ken balan na mo koba kaa do adakaa ken man. Balan ban be dana koba ne, moo koba burum kaa do adakaa ken man.

⁴² Kenɛte lialo diyemte nolo moo kobabia ala, nɛn ne gyae ke yeɛ ngba kotoku dokolon ne kaa do adakaa ken man.

⁴³ Botoo te Yesu baake ɔ kaseela ban gyanee te ɔ yako wo nyiaa, “Ampaɛn yaa mɛɛ yako non nyi lialo diyemte kei ta do koba kela balan akan ban pou.

⁴⁴ Nawolo nyi balan ban pou lese koba kyomii bo lee burum nɛn be dana ne man kaa do. Mo

lialo diyemte kei dɔɔ, keŋ na ɔ diyem koranɛ ne kpene kamase keŋ ɔ dana ne yaa ɔ moowo kaa do ne.”

13

Yesu kekolosi lee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ kewɔlɛɛ wose man

Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6

¹ Yesu keɛ lee Gyudatena ɔsom deni dinaa keŋ man ne, ɔ kaseela ban man ɲolo yako e nyiaa, “De Gbenɣyoo, keɛ boya ɲan boɔ mo ma deni kei, na deni keŋ mɔ kyeo!”

² Botɔɔ te Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, “Nɲgba ε ne naa denɛɛ dinaana keŋa? Baa tekerii ɲe popou lo keŋ nyi ε be gyae ε kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya.”

Yesu kawola lee diyem keŋ gyae kekɔŋ ne wose man

Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19

³ Kenɛte Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bula keŋ dɔɔ, te ɔ moo ɔ sia tee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ. ɔ kekyaa botɔɔ te Pita na Gyemisi na Gyɔn na Anderiase baagenɛ kɔŋawɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa,

⁴ “Wola daa deban keŋ nombia keŋa pou gyae ke kɔŋ. Wonɛ te dɛɛ mo naa nyi keŋa pou gyae ke kɔŋ?”

⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “E keɛ ε wose man nideli, na ɲolo ba beo ɲon ya.

⁶ Balan burum baa kɔŋ ma yele man na be kaa yako nyi, ‘Ban yena man Nyeelɛɛre ɲon,’ na baa beo balan burum na baa yo gbɛɛ.

⁷ Akpaa ε nyii yoo na yoose nombia ne, ε na yeli ε woe ke lo non ya. Kaboena nyi mena aboo kena pou deekon mena, mona kei bee wolo nyi deban otomante ken te lii ya.

⁸ Teelese baa koro sen tia don, na gyoonen mo ka koro sen tia don. Teele gyae ke wosi yenaase burum, te tanam mo gyae ke yala teele doo. Mona kena pou yee yaa ngba fulute kadojee kewalan ne.

⁹ Mena doo ε kee ε wose doo nideli, nawolo nyi baa mo non gyina donoo kegyiise na baa tuku non Gyudatena osom denee man. Lee man doo, baa mo non gyu teele kegyiise na gyoonen siaman. Kei gyae ke yela ε ke nyin gbee kolosi Wurubuaere nombia nan fa wo.

¹⁰ Mona kaboena nyi me silala baa tangbee kolosi Wurubuaere nombia kpaakpaa nan fa teele kei doo balan pou pe.

¹¹ Nyi akpaa be kyan non gyu nombia dedii man ne, ε na wolee na kpene ken ε keyako ya. Kpene ken Wurubuaere waa mo do ε noose man deban kenan ne, ken te kaboena nyi yaa yako. Nawolo nyi na emee ne gyae la ε kekolosi ya, mona Wurubuaere felin non ne gyae la waa kolosi fa non.

¹² Naa lolo bia baa lese don fa yen, na kya mo ka lese o bu fa yen. Bia baa koro sen tia ba lolala, na baa lese wo fa yen.

¹³ Man doo balan pou baa kola non. Mo walan non o kyan o wose sen kenken kelii oto ne, Wurubuaere waa lee o nyee.

¹⁴ Nyi akpaa ε naa kpene ken bee kole te ke dana duwaare ne de kaa sen botoo ken

tekaboena nyi ke dɛɛ sɛŋ ya nɛ, (kaboena nyi walaŋ kamaɛ ŋon ɔ ne kala tone kei nɛ, waa yɛɛ kakyɛŋ na waa nyii ke man). Dekɔŋ mena na, balan ban be kyaa Gyudia tɛɛle dɔɔ nɛ, baa yeu gyu bulase dɔɔ.

¹⁵ Nyi akpaa ŋolo kyaa ɔ deni nyee dɔɔ na, ɔ na tisi kɔŋ tɛɛle man nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya.

¹⁶ Te akpaa ŋolo mɔ kyaa wɔɔman na, ɔ na bese gyu dɛɛ nyi ɔ ka mo ɔ kegba ya.

¹⁷ Mena weeya ŋenanŋ man nɛ, fulɛɛtena na talabose baa laako.

¹⁸ Mena dɔɔ ɛ fane fa Wurubuare nyi, mena nombia kenja naa kɔŋ waaretɛɛ ya.

¹⁹ Nawolo nyi weeya ŋenanŋ man nɛ, balan baa naa diyem kenŋ leenanŋ debanŋ kenŋ Wurubuare be yɛɛ tɛɛle kei kaa lii na gyɛŋ nɛ, mena diyem kenanŋ te kɔŋa ta see ya, te ke dinɔɔ mɔ be gyae kekɔŋ mɔ see ya.

²⁰ Na Wurubuare ke kɔkee kayeyɛɛ weeya kenja ya nɛ, nafɔ ŋolo na ŋolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee ɔ balan ban ɔ ba lese see nɛ dɔɔ, te ɔ kɔkee weeya ŋenanŋ.

²¹ Debanŋ kenanŋ de lii te ŋolo de yako ŋon nyi 'Ɛ kɛɛ Kristo ŋon kyaa kebo, yaa ɔ kyaa yenanŋ daale na' ɛ na lɛɛ ke di ya.

²² Nawolo nyi balan baa dii akɛɛɛ nyi ban yena man Kristo ŋon, te baale mɔ baa dii akɛɛɛ nyi be yɛɛ Wurubuare akpenkpenŋgyɔɔrawɔ. Baa yɛɛ gyakolonŋ nombia na nombia dinaana, te akpaa be tale nyiŋ gbɛɛ koranŋ na, baa mo beo Wurubuare balan ban ɔ ba lese see nɛ.

²³ Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ ɛ doo ɛ wose dɔɔ, nawolo nyi me tanŋ wulaa yako ŋon nombia kenja."

Deniwalaŋ Bu ŋon kekɔŋ
Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28

²⁴ Weeya ŋenanŋ man kayeyɛɛ kɛŋa pou wɔle na weese waa gyoo ditɪŋtɛɛ, te gyaalanŋ mɔ be gyae waa wolose ya.

²⁵ Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te aboo ŋan pou ŋe kyaa adido nɛ, gyae ke wosi.

²⁶ Debanŋ kenanŋ nɛ, balanŋ baa naa man Deniwalaŋ Bu ŋon ta mo donŋ na gyoorobiiri lee ŋoma man adido mɛɛ kɔŋ.

²⁷ Te maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa me balanŋ banŋ Wurubuare ba lese wɔ see tɛɛle kei doo yenanŋ kamase nɛ.

²⁸ Kenŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ kɛɛ fiigi danŋ na ɛ ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ɛ naa ŋgba ke tombia da potee faarenŋse wɔɔɛ nɛ, na ɛ gyenŋ nyi awulɪŋtɛɛ ta benaa baa.

²⁹ Mena mɔ te akpaa ɛ naa mena nombia kɛŋa ne kɔŋ na, ɛ gyenŋ nyi manŋ Deniwalaŋ Bu ŋon kekɔŋ ta benaa tanŋ.

³⁰ Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyi balanŋ banŋ be kyaa gyenŋ kei nɛ, be duulunŋ be gyae ke munu tanŋ ya, pɛte nombia kɛŋa kekɔŋ.

³¹ Adido na tɛɛle kei pou gyae ke gyu ɔto, mona me nɔɔwoya doo ŋan gyae ke kyaa kekpaakekpa.”

Ŋolo ba gyenŋ mena debanŋ kenŋ nombia kɛŋa gyae kekɔŋ ya
Mateo 24:36-44

³² Kenŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ŋolo ba gyenŋ wee na debanŋ kenŋ kɛŋa pou gyae ke kɔŋ ya. Wurubuare kpilala banŋ be kyaa adido, na

man Deniwalan Bu non koran ba gyen ya. Gyise me kya non o kyaa adido ne waagen gyenja la.

³³ Mena doo e kee nideli na e ke desina e wose see, nawolo nyi e ba gyen wee ken deban kenan gyae ke kon ya.

³⁴ Ke yee ngba walan non o ba koro o ne gyu gbεε, te o ba mo o dekpanalan do o tewuleε nyinmaa man ne. O faa be man walan kamase tom ken waa yee, te o yako non o na deke denanoo ken ne nyi waa deke ke nideli.

³⁵ Mena doo emee mo e doo e wose doo, nawolo nyi e ba gyen wee ken dekpanalante non waa kon ya. Waa tale kon balinoo yaa teensana, yaa kegyim kee lo woya, yaa nebo nebo.

³⁶ E doo e wose doo na o be kon kaa futaa non nyi e doo dosoron man ya.

³⁷ Nombii kei mee yako non ne, mee yako baa fa balan pou. E doo e wose doo.”

14

Kegyise ne bake Yesu nyee man

Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Gyon 11:45-53

¹ Keka weeya ala na Gyudatena nyeekeleeweε dinaa ken kedi kelii ne, Wurubuareε saese kegyiise ban na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbεε ken baa mo adao gbεenen kyan Yesu na baa ko e.

² Kenje be yakowo nyi, “E na fa deε kyan e nyeekeleeweε dinaa kei kedi man ya, na mena ya na balan ban baa yela donoo ken ke sinii.”

*Alo ηolo ka mo nuη woli Yesu Betani donoo man
Mateo 26:6-13; Gyon 12:1-8*

³ Yesu ke kyaa Betani donoo man ne, o gyuuwo Simon ηon nafa o na wee kawee yayam ne dεε o kaa di. Te alo ηolo kηawo botoo na o dana nuη ofonofonte ken ke dana koyadon ne porontia too. Botoo te o toro ke te o toosi nuη ken woli Yesu nyeeman.

⁴ Te balan ban be kyaa botoo ne baale gyeηa ban boose doηa nyiaa, “Weera doo te o woleε nuη kei mena.

⁵ Nafa baa tale yoo nuη kei kela tomyεere kulutoo dokolon koba, na waa mo ke fa ayematena.” Botoo te ba too be noo gyakaa alo doo.

⁶ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “E yela e, weera doo te ε ne kale na alo ηon mena e? O te yeε kolo kpaakpaa fa man.

⁷ Ayematena doo, baa kyaa ε gyan deban kamase. Te deban kamase ken ε gyae na, ε ke tale yeε deeli fa wo. Mona man doo, moo gyae maa kyaa ε gyan kelii oto ya.

⁸ O te yeε kpene ken waa tale. O te tanjbeε kyεεkee nuη woli man, na kawola nyi o te desina man fa me ke wuu pena maa yeη.

⁹ Ampan yaa mee yako ηon ε ke nyii nyiaa, tεele kei doo yenan kamase ken baa kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ηan ne, baa yako kpene ken alo kei be yeε ne na baa mo toose e.”

*Gyudase te seε nyi waa lese Yesu fa
Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6*

¹⁰ Kenje Gyudase Isekarote non o yee Yesu kaseela kufu bala ban man nolo e ne, gyuuwo Wurubuarɛ saese kegyiise ban gyan nyi waa lese Yesu fa wo.

¹¹ Be ke nyii mena ne, yee wo gyon te be yakowo see nyi baa fa e koba. Lee botoo te Gyudase Isekarote keo gbɛɛ ken waa mo lese e fa wo.

Yesu na o kaseela kedi nyeekelɛɛwee dinaa weenɛɛ nan

Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Gyon 13:21-30

¹² Nyeekelɛɛwee kedi wee gyan gbate ken bee di bodobodo ken tee be doo ke man ya, te beɛ ko Nyeekelɛɛwee kedi nambu non kelii ne, Yesu kaseela ban konawo o gyan kaa boose e nyiaa, "Alen te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekelɛɛwee dinaa weenɛɛ nan?"

¹³ Botoo te o kpila o kaseela ban bala te o yako wo nyiaa, "E gyu Gyerusalem donoo man. E ne gyu na e ke gyanee na balee nolo seele na lon na ogele. E sila e.

¹⁴ Dekpanalan ken man waa gyoo ne, e yako dekpanalante non nyi, De Gbengyoo non kpa deɛ boose nen nyiaa, 'Alen te noola deni ken daa na me kaseela ban deɛ kaa di nyeekelɛɛwee dinaa weenɛɛ nan ne kyaa?'

¹⁵ Balee nonan waa wola non abansoro deni dinaa daale ken ke kyaa adido te boo desina ke man nideli ne. E desina botoo na de kaa di weenɛɛ nan."

¹⁶ O kaseela ban ke gyu kelii donoo ken man ne, be naa kpene kamase ken Yesu be yako wo

ne pεpεεpe, te be desina nyeekelεε weenεε ηan see botoo.

¹⁷ Kelii balinoo ne, Yesu na o kaseela kufu bala ban korawo botoo.

¹⁸ Ba ke kyaa bee dii ne, te Yesu yako wo nyiaa, "Ampan yaa mee yako non nyi emεε ban daa na non kyaa dee dii ne, ε man ηolo waa lese man fa."

¹⁹ Botoo te dekokorokoo kyana o kaseela ban, te be boose Yesu dokolon dokolon nyiaa, "De Gbenjyoo, man yaa amote?"

²⁰ Te Yesu yako wo nyiaa, "Emεε kufubala kewo man ηolo non daa na e na do de nyinmaa nyefale dokolon kei man ne.

²¹ Man Deniwalan Bu non maa yen ηgba mena ken Wurubuarε nombia anmarasen see ne yako lee ma wose man ne, mona walan non waa lese man fa ne waa laako. Nyi ben ta lola walan nonan ya na, nafa dei."

Yesu na o kaseela kedi nyeekelεεwee dinaa weenεε ηan

Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:22-25

²² Yesu na o kaseela ban kee dii ne, o moo bodobodo te o fanewo fa Wurubuarε karan, te o kara ke mo fa o kaseela ban. Kenje o yako wo nyiaa, "E lee di, kei yena ma wosenaane ken."

²³ Kenan wole te o moo leenoo ken solon doo ke man ne te o fanewo fa Wurubuarε karan, te o moo ke fa o kaseela ban. Kenje be popou nyoowo lee ke man.

²⁴ Botoo te o yako wo nyiaa "Kei yena me fatabo ken Wurubuarε be kyεεkee leki na waa

mo tɔ nɔɔkebakeseɛ wɔle keŋ nɔɔ. Kei ne gyae la ke yela na Wurubuare ka mo balan burum nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ.

²⁵ Ampan yaa mɛɛ yako ŋon nyiaa, mɔɔ gyae maa tekaa nyɔɔ solon kei bela ya, kelii wee keŋ maa bese nyɔɔ ke wɔle Wurubuare gyoori keŋ man.”

²⁶ Ba ke kpee nɔɔnen lese Wurubuare yele nɛ, te ba leewɔ donɔɔ keŋ man gyu oliifi bula keŋ dɔɔ.

Yesu keyako nyi Pita waa kaa bɛɛ e

Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Gyɔn 13:36-38

²⁷ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “E popou e ke yeu tina man yela. Nawolo nyi Wurubuare yakowɔ ɔ nombia anmarasen see ŋan man lee ma wose man nyiaa,

‘Maa gyɔ namensekelere ŋon lɔ,
na ɔ namense ban pou ke yaasee.’

²⁸ Mɔna me fom lee yeŋ man na, maa kyan ŋon gbɛɛ gyu Galelia tɛɛle man.”

²⁹ Keŋte Pita yako e nyiaa, “Akpaa be popou de yeu tina neŋ yela koran na, man dɔɔ mɔɔ gyae maa tina neŋ yela korakora ya.”

³⁰ Botɔɔ te Yesu yako Pita nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako neŋ nyi gyen nelim kei pɛte kegyim kelɔ woya betabola nɛ, nyan ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyen man korakora ya.”

³¹ Keŋte Pita yakowɔ seŋ ke dɔɔ keŋkeŋ nyiaa, “Akpaa nyi ke yɛɛ yeŋ ke koran na, mɔɔ gyae maa bɛɛ nyi mɔɔ gyen neŋ korakora ya.” Te ɔ kaseela akan ban pou mɔ yakowɔ mena.

Yesu kefane Γεκυεmane
Mateo 26:36-46; Luka 22:40-46

³² Yesu na ɔ kaseela ban kelii botɔɔ ken bεε baake nyi Γεκυεmane ne ɔ yako wɔ nyiaa, “E kyaa kebo na me kaa fane.”

³³ Te ɔ moo Pita na Gyemisi na Gyon sila ɔ wose. Botɔɔ te nombia takaa e nideli, ken nyi ɔ bεε gyen mena ken waa yeε ɔ wose ya.

³⁴ Te ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Nombia ne takaa man nideli ken mεε gyae maa yen. E kyaa kebo, ε na doo ya.”

³⁵ Kenje ɔ gyuuwɔ ɔ siaman kyomii te ɔ tisiwɔ bun te ɔ fanewɔ fa Wurubuare nyi, akpaa ɔ ne gyae na waa yela kaale kei ke lan ɔ nyee dɔɔ.

³⁶ Te ɔ yakowɔ nyi, “Me kya, kpene kamaε be tan nen don ya. Lese kaale kei me dɔɔ. Mɔ na yeε kpene ken man ne gyae ya. Yeε kpene ken nyan gbagba ne gyae.”

³⁷ ɔ ka bese kɔn ne, ɔ kaa naawɔ na ba te doo te ɔ gyuuusu wɔ bɔɔse Simɔn Pita nyiaa, “Simɔn, ε te doo? E te tale kyaa na ε ka deke deban dokolon koon ken nyi ε be doo yee?”

³⁸ E na doo ya, ε fane na ε be nyin gyoo kekeεsekeε man ya. Ma gyen nyi ε konɔɔse man na ε ne gyae ε ke yeε ma kegyaebii, mɔna ε wosenaane man na ε be tan mena don kenan ya.”

³⁹ Kenje Yesu besewɔ gyu ke fane yako nombii dokolon kenan bela.

⁴⁰ ɔ ka bese kɔn be gyan na be sεε be doo, nawolo nyi dosoron doo be siaman te be ta gyen kpene ken baa yako ya.

⁴¹ Kenje Yesu besewo kɔŋ be gyan betabotoorote te ɔ boose wo nyi, “E see e gyakaa dosoroŋ kei doo e ne feefo? Tekaboe mena, debaŋ keŋ te lii. Be ta lese maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon fa nombiakumεεγεερα.

⁴² E koro dee gyu de kaa gyanee na wo. Ŋon ɔ na lese maŋ waa fa ne te tunj daa taŋ.”

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Gyɔn 18:3-12

⁴³ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi ne, Gyudase ŋon ɔ ye kaseela kufu bala baŋ man ŋolo e ne, kaa beewo lee be doo. Na balaŋ dikpii keŋ be dana yoosilase na akpokpose, na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala baŋ Gyudatena kegyiise ba lese do na e ne silana e.

⁴⁴ Na Gyudase ŋon ɔ ba lese e fa ne taŋ tangbeε yako balaŋ baŋ nyiaa, “Walaŋ ŋon maa pukaa e ne ŋon ŋonaŋ, ε kyan e keŋkeŋ na ε ka mo e ta.”

⁴⁵ Gyudase ka betaa lii Yesu gyan ne, ɔ baake e nyi, “Me Gbengyoo,” te ɔ pukaa e.

⁴⁶ Botoo te balaŋ baŋ kyaŋa e.

⁴⁷ Kenje Yesu kaseela baŋ man ŋolo ŋon ɔ seŋεε botoo ne lese ɔ yoosila kara Wurubuare saese kegyia ŋon tobaale denjele lese ke lo.

⁴⁸ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Me ye walaŋkum e te ε moo yoosilase na akpokpose e ne kɔŋ ε kaa kyan maŋ?”

⁴⁹ Wee kamase keŋ me kyaa ε gyan Wurubuare osom deni dinaa keŋ man mee wola ŋon ne, ε te kyan maŋ ya. Mona nombia keŋa

pou kɔŋae, na ke yela Wurubuaɛ nombia aŋmaraseŋ see ŋan ke kɔŋ mena.”

⁵⁰ Kenŋte Yesu kaseela baŋ pou yeuwɔ tina e yela.

⁵¹ Na tobaale ŋolo ŋon ɔ wuuna kanyaŋbii ne silana Yesu. Be ka mo baa kyaŋ e ne,

⁵² te ɔ leewɔ be nyiŋmaa man yeu ditenŋteli tina ɔ kanyaŋbii kenŋ yela.

Be kamo Yesu gyu kegyiise siaman

Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Gyɔn 18:13-14, 19-24

⁵³ Kenŋte ba moo Yesu gyu Wurubuaɛ saese kegyia ŋon gyaŋ, te Wurubuaɛ saese kegyiise baŋ pou na Gyudatena mmaraa wolala, na Gyudatena kegyiise kaa gyaŋeewɔ botɔɔ.

⁵⁴ Na Pita silana Yesu wɔle wɔle lemlem gyu Wurubuaɛ saese kegyia ŋon dekpɔŋalaŋ man. Botɔɔ te Pita gyuuwɔ ke kyaa kotɔtɔtɔtena baŋ bee gyee dekpɔŋalaŋ kenŋ ne gyaŋ bee woli boalaŋ.

⁵⁵ Na Wurubuaɛ saese kegyiise, na Gyudatena kegyiise akaŋ baŋ ne keo nombii kenŋ baa mo gyakaa ɔ dɔɔ na baa nyiŋ gbɛɛ ko e, mo be te nyim ya.

⁵⁶ Balan burum kɔŋawɔ kaa kɛɛɛ ɔ noɔse, mona be noɔwoya ŋan te kyaa na dɔŋa ya.

⁵⁷ Te baale korowɔ kɛɛɛ ɔ noɔse nyiaa,

⁵⁸ “De te nyii nyi ɔ kpa waa tekerii Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa kenŋ balan be maa ne, te weeya atooro wɔle na waa ma wɔle kenŋ te yeɛ walaŋ maa na ke ya.”

59 Baŋ mɔ nombia ŋan bɔɔ kaa yako nɛ, te kyaa na dɔŋa ya.

60 Botɔɔ te Wurubuaɛ saese kegyia ŋon korowɔ senj kebu keŋ nsana nsana te ɔ bɔɔse Yesu nyiaa, “N be tiranɔɔ yee? Wonj dɔɔ te balan kɛwɔ ne kɛɛɛ n nɔɔse, te n be tiranɔɔ ya?”

61 Mɔ Yesu te gyuusu ɔ nɔɔ ya. Botɔɔ te Wurubuaɛ saese kegyia ŋon bɔɔse e nyi, “Nyaŋ yɛna nyeeɛɛɛɛ ŋon Wurubuaɛ be yako see nyi nyaŋ ke kɔŋ nɛ? Nyaŋ yɛna Wurubuaɛ ŋon kaboena nyi baa lese ɔ yele nɛ bu dokolon ŋon?”

62 Keŋte Yesu tiranɔɔ nyi, “Ayi, maŋ ŋonaŋ. ɛ kena maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon kyaa Wurubuaɛ doŋte ŋon dunolonj dɔɔ. Na ɛ ka bese naa maŋ na me dɔŋ ŋɔma man adido mɛɛ kɔŋ.”

63 Botɔɔ te Wurubuaɛ saese kegyia ŋon tirii ŋon gbagba kegba te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Wonj adanseɛ yaa dɛɛ gyae dee nyii bela?”

64 ɛ te nyii mmusuo nombia ŋan ɔ be yako yee? Sena yaa ɛ na gyueŋ lee ke man? Te kegyiise baŋ pou too be nɔɔ gyakaa ɔ dɔɔ bu e fɔɔ nyi, “Kaboena nyi baa ko e.”

65 Keŋte balan baŋ baale fiasɛɛ bɛɛ tɔ nɔɔlonj woli e, te be wuu ɔ sia na bɛɛ takee e akɔtase. Te be bɔɔse e nyi, “Wurubuaɛ dekpenjkenjgyɔɔɛ, wola daa ŋon ɔ be gyɔ neŋ.” Keŋte ba moo e fa kotɔtɔɔtɛna baŋ te baŋ mɔ ke tuku e.

Pita kebeɛ Yesu

Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Gyɔn 18:15-18, 25-27

⁶⁶ Pita ke kyaa dekpaṅalan keṅ man ne, Wurubuare saese kegyia ṅon alebu ṅolo kṅawo botoo.

⁶⁷ O kena Pita kyaa o ne woli boalan ne, o kee e yididi te o yako e nyiaa, “Nyan mo n kpuε na Yesu Nasarete baale ṅon.”

⁶⁸ Mo Pita lee aṅmaaren te o yako e nyi, “Moo gyen kpene keṅ n ne yako ne man korakora ya.” Botoo te Pita leewo gyu denanoo keṅ man.

⁶⁹ Alebu ṅon ka bese naa Pita botoo ne o yako balan baṅ ba seṅεε botoo ne nyiaa, “Balee kei mo kpuε na wo.”

⁷⁰ Mo Pita besewo beε ke bela. Kenan woε ne, balan baṅ ba seṅεε botoo ne besewo yako Pita nyiaa, “Ke yeε ampaṅ nyi n kpuε na wo, nawolo nyi n yeε Galelia baale e.”

⁷¹ Botoo te Pita moo noodoṅ kolosi te o kaṅa ntam kpu nyiaa, “Moo gyen balee kei ṅon ε ne kolosi o wose man nombia ne korakora ya”

⁷² Debokenan man te kegyim loo woya betabolate. Kenṅe Pita toose nombia ṅan Yesu be yako e ne nyiaa, “Pe kegyim kelo woya betabola na, nyan ke beε betabotooro nyi n ba gyen maṅ ya.” Kenṅe o yeεewo do o ne wii.

15

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyan

Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Gyon 18:28-38

¹ Tee kena nebo nebo fuu ne, saese kegyiise na donoo kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyanεewo te be bake Yesu nyeeman. Mena doo be bake e te ba moo e gyu ka do

Pilato ñon ɔ seŋɛ Romantena gyoo dinaa nawoo man ne, nyiŋmaa man.

² Kenŋe Pilato boose e nyiaa, “Nyaŋ yena Gyudatena gyoo ñon?” Te Yesu tiranoo nyi, “Mena yaa n yakowoo ne.”

³ Te Gyudatena saese kegyiise ban kerɛɛ ɔ noose mo nombia burum gyakaa ɔ doo.

⁴ Kenŋe Pilato boose e nyi, “Be ta mo nombia kenŋa beɛ gyakaa n doo na, n ba lese n noose yee?”

⁵ Botoo te nombia ñan doo gyoo Pilato noo, nawolo nyi Yesu te yako daale ya.

Be kalese Yesu fa yey

Mateo 27:15-27; Luka 23:13-25; Gyɔn 18:39-19:16

⁶ Gyudatena nyeekelɛɛwee kedi kamase ne, kaboena nyi Pilato waa tina balan ban boo kyam to deni ne man dokolon, ñon balan benan gbagba ne gyae ne yela fa wo.

⁷ Mena deban kenan na ba te kyan Barabase to deni. Barabase kei kpue balan ban boo koro seŋ tia gyoo dinaa, te boo ko balan ne man.

⁸ Botoo te balan dikpii ken kɔŋa Pilato gyan nyi waa yee kpene ken ɔ ne tan yee deban kamase ne fa wo.

⁹ Te Pilato boose wo nyiaa, “E ne gyae nyi maa lese Gyudatena gyoo ñon fa ñon?”

¹⁰ Ken doo Pilato be boose mena yena nyi, ɔ gyey nyi saese kegyiise ban ne kola Yesu doo te ba lese e fa yey.

¹¹ Mo Wurubuare saese kegyiise ban feefuwo do balan dikpii ken nyi, baa yako Pilato nyi waa lese Barabase fa wo.

¹² Botɔɔ te Pilato boɔse wɔ nyi, “Sena te ε ne gyae maa yεε walaŋ ŋon ε ne baake e nyi Gyudatena gyoo nε?”

¹³ Te balan dikpii kenj fae yeesa nyi, “Yela baa gyɔ e nyeelabia sakaa ɔpaŋdan dɔɔ na waa yenj”

¹⁴ Kenjte Pilato boɔse wɔ nyiaa, “Wonj dukum te ɔ yεεwɔ?” Mɔna be gyakaa bo bεε fae yeesa kenkenj nyi, “Gyɔ e nyeelabia sakaa ɔpaŋdan dɔɔ”

¹⁵ Kenj Pilato ne gyae mena kenj be wɔe ke fεε wɔ dɔɔ ɔ lese Barabase fa wɔ, te ɔ yela ɔ yoonɔɔtena tuku Yesu te ɔ moo e fa nyi baa gyu ke gyɔ e nyeelabia sakaa ɔpaŋdan dɔɔ.

*Be kekulu Yesu
Mateo 27:27-31*

¹⁶ Kenjte yoonɔɔtena banj moo Yesu gyu Pilato dekpaŋalanj man botɔɔ kenj bee di nombia nε, te be baake be tebia yoonɔɔtena akanj banj pou gyaŋee.

¹⁷ Te ba moo kegba yayam do e, te ba moo soɔse loo gyooro kotɔɔɔ wuu e.

¹⁸ Na bee kulu e nyiaa, “Gyudatena gyoo, n nyee dεε wolose”

¹⁹ Botɔɔ na be gyakaa bεε mo danj ŋmeree e ɔ nyeeman, na bεε tɔ nɔɔlonj woli e na bεε bunj ɔ nawɔɔtεε kulu e.

²⁰ Be ke kulu e tanj nε, ba kpee kegba yayam kenj te ba moo ŋon gbagba wui kenj do e. Te ba moo e lee be kaa gyɔ e sakaa ɔpaŋdan dɔɔ.

*Ba kegyɔ Yesu ɔpaŋdan dɔɔ
Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Gyɔn 19:17-27*

21 Be ka lee donɔɔ ken man bee gyu nɛ, te be gyanjɛe na Simɔn nɔn ɔ ba lee Kirene donɔɔ man nɛ na ɔ ne kɔn. Simɔn kei bia yɛna Alɛkesanda na Rufuse. Kenjɛ ba njere e nyi waa lɛɛ Yesu ɔpanɔan ken seele.

22 Te ba moo Yesu gyu botɔɔ ken bɛɛ baake nyi “Golgata” ken nawolo nyi “Nyeeepookoo” dɛɛ nɛ.

23 Kenjɛ ba moo tee ken bɛɛ baake nyi mɛɛrɛ nɛ kyakale solon man fa Yesu nyi waa nyɔɔ, mɔna ɔ te nyɔɔ ke ya.

24 Ba ke gyɔ e sakaa ɔpanɔan dɔɔ nɛ, te be kpɛlɛɛ ɔ kegbase bunjii te be lɔɔ boe njɛ dɔɔ, na baa naa ken walan kamase waa nyin.

25 Gyae ke yɛɛ njɔba nebo weese deban atoorote man nɛ, te be gyɔɔ Yesu sakaa ɔpanɔan dɔɔ.

26 Kenjɛ be njmarase dukum ken be kpa ɔ be yɛɛ nɛ mataa ɔ nyee gbɛɛ nyiaa,

“GYUDATENA GYOO NɔN YAA.”

27 Botɔɔ te be gyɔɔ njmɛlatena bala baale mɔ sakaa ɔpanɔaase dɔɔ kpu na Yesu. Njolo sakaa ɔ dunolon dɔɔ, te njolo mɔ sakaa ɔ demena dɔɔ.

28 Kei yela Wurubuare nombia anjmarasen see njan kɔnjawɔ mena. Nombia njenan yɛna nyi, “Be ta mo e kpu na nombiakumɛyɛɛra.”

29 Na balan ban bɛɛ lam botɔɔ nɛ, na tee e na bee kpiisi ba nyeeya yako nyiaa, “Nyan njon n kpa n ke tekerii Wurubuare ɔsom deni dinaa ken na n ka mo weeya atooro maa ke nɛ,

30 lɛɛ n wose na n ke tisi lee ɔpanɔan ken dɔɔ na dɛɛ kɛɛ.”

31 Mena mɔ te Wurubuare saese kegyiise na

Gyudatena mmaraa wolala ban mo kulu e. Te be yako donya nyiaa, “O ne tale lee baale nyee, mona o be tale lee non gbagba nyee ya.”

³² Nyi akpaa non yena nyeedon Gbenjyoo na Iseraetena gyoo non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kon ne, kenan na waa lee o wose lee opanjan ken doo na dee naa na dee lee e di. Te balan bala ban booo gyoo wo sakaa opanjaase doo kpu na e ne mo tee e mena.

Yesu yen

Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Gyoo 19:28-30

³³ Weese ka sen dee ne, ditinɛɛ kaa lee teele ken doo pou kelii o ke geese.

³⁴ Te weese ke geese kenan ne Yesu fae yeesa kenken nyiaa, “Eli, Eli, lama sabatani?” Ken nawolo nyi, “Me Wurubuarɛ, Me Wurubuarɛ, weera te n lese n sia yela man?”

³⁵ Balan ban ba senɛɛ botoo ke nyii mena ne be yakowo nyiaa, “E nyii, o ne baake Elaegya.”

³⁶ Debokenan man te be man nolo yeuwo ka mo kolo ngba kokyaa ken gyae ke tale lee lon ne do solon denyansa daale man, te o moo ke tooso na dan te o gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyoo. Kenɛɛ o yakowo nyiaa, “E sen dee kee nyi Elaegya waa kon kaa lese e lee opanjan ken doo.”

³⁷ Botoo te Yesu besewo fae yeesa kenken, te o kara weesi.

³⁸ Kekon mena ne, kanyan ken booo mo kpase Wurubuarɛ osom deni dinaa ken man ne beesewo kyɛkyɛ ala lee adido kaa lii ka mokoo man.

39 Yoonootena kegyia non o seɲɛ botoo kena Yesu ke fae yeesa kara weesi ne, o yakowo nyiaa, “Balee kei yena Wurubuaɛ bu non ampaɲ.”

40 Na ala baale seɲɛ lemlem beɛ keɛ. Ala benaɲ man baale yena Mɛere non o ba lee Magedala ne, na Gyemisi kemaasa na Gyose be naa Mɛere na Salome.

41 Ala kewo silana Yesu keɛ o doo debaɲ keɲ o kya Galelia ne. Na ala burum baɲ boo sila e koɲ Gyerusalem donoo man ne mo seɲɛ botoo.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Gyɔn 19:38-42

42 Na wee kenan yɛɛ wee keɲ Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefeɛfowee keɲ kedi. Ke lii balinoo ne,

43 balee non beɛ baake e nyi Gyosefo non o ba lee Arimatia donoo man ne gyoo o konoo gyu Pilato gyaɲ ka sola e nyi waa mo Yesu woo non fa e o kaa wuu. Gyosefo kei yɛɛ donoo kegyia nolo e, te non mo ne gyeki Wurubuaɛ gyoori keɲ.

44 Pilato ke nyii nyi Yesu ta yem ne, yɛɛ e gyakolon. Mena doo o baake o yoonootena kegyia non boose e nyiaa, “Yesu non wulaa yɛɛawo?”

45 O ke nyii lee yoonootena kegyia non nooman nyi ke yɛɛ ampaɲ ne, o faa Gyosefo non gbɛɛ nyi waa gyu ka mo woo non.

46 Mena doo Gyosefo gyuuwo ke lee akaraleɛ te o lese woo non lee opanɲan keɲ doo te o moo akaraleɛ keɲ milii e. Kenɲe o moo e ke wuu

yebɔɔ keŋ bɔɔ kare boe daale man nɛ man. Te ɔ bilinɪ boe dinaa daale tɔ yebɔɔ keŋ nɔɔ.

⁴⁷ Na Mɛere ŋon ɔ ba lee Magedala nɛ, na Gyose ɔ naa Mɛere seŋɛɛ botɔɔ. Mena dɔɔ be naa botɔɔ keŋ bɔɔ wuu e nɛ.

16

Yesu kefoŋ lee yeŋ man

Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Gyɔn 20:1-10

¹ Gyudatena kefeefowee keŋ ke taŋ nɛ, Mɛere ŋon ɔ ba lee Magedala na Gyemisi ɔ naa Mɛere na Salome, lee abɔɔ ofoŋ nyinjan be kaa buraa Yesu woo ŋon.

² Kosida nebo nebo weese ke bɛɛ nɛ, ala ban korowɔ beɛ gyu yebɔɔ keŋ tɛɛ.

³ Be kee gyu na bɛɛ bɔɔse dɔŋa nyiaa, “Amɔte ne gyae la waa bilinɪ boe keŋ lee yebɔɔ keŋ nɔɔman fa daa?”

⁴ Mɔ be ke gyina be sia keɛ na, be naawɔ nyi be te bilinɪ boe dinaa dinaa keŋ lee yebɔɔ keŋ nɔɔman.

⁵ Be ka mo baa gyoo yebɔɔ keŋ man nɛ, te be naa tobaale ŋolo na ɔ doona kegba wolom wurikyim na ɔ banɛɛ dunolun dɔɔ te be ŋeŋawɔ.

⁶ Botɔɔ te ɔ yako ala ban nyiaa, “ɛ na ŋeŋii ya. Ma gyeŋ nyi Yesu ŋon ɔ ba lee Nasarete, ŋon bɔɔ gyɔ e sakaa ɔpanɗan dɔɔ nɛ yaa ɛ ne keo. ɔ te fom. ɔ be kyaa kebo ya. ɛ keɛ botɔɔ keŋ ɔ be doo nɛ.

⁷ Mena dɔɔ ɛ gyu ke yako ɔ kaseela ban na Pita nyiaa, ‘ɔ te kyan ŋon gbɛɛ ɔ ne gyu Galelia

donoo man. Botoo te ε kena e ηgba mena kenj o be yako ηon ne.' "

⁸ Kenje ala ban leewo yeboo kenj man bilen, nawolo nyi gyakolonj ta gyoo wo te ba wose mo ta yenj wo. Te ba te yako ηolo mo kolo ya, nawolo nyi bee yee.

⁹ Yesu kefonj lee yenj man Kosida nebo nebo fuu kenj ne, o tanjbeewo lese o wose wola Mεere ηon o ba lee Magedala ne. Mεere kei te Yesu gegi felinj kumεε nyetooro lee o man ne.

¹⁰ Mena doo ηon mo gyuuwo ke yako balan ban be silana Yesu ne. O ke gyu na be kyaa bee wii na bee di walaηsa.

¹¹ Kenj na be ke nyii nyi Yesu te fom te Mεere naa e koranj ne, ba te lee di ya.

¹² Kenanj wole ne, Yesu lese o wose dinoo wole daale man wola o kaseela bala baale debanj kenj bee gyu donoo daale man ne.

¹³ Kenje ban mo besewo konj kaa yako be tebia akan ban. Mo ban mo te lee wo di ya.

Yesu kalese o wose wola o kaseela kufu daale ban Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Gyon 20:19-23; Kpilala 1:6-8

¹⁴ Kenja pou wole ne, o kaseela kufu daale ban yilaawo bee dii te Yesu besewo kaa lese o wose wola wo. Kenje o gyenja ban do wo lee mena kenj balan be konj kaa yako wo nyi o te fom, te ba lee wo di ya ne doo.

¹⁵ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "ε gyu teele kei pou doo na ε kaa kolosi Wurubuare nombia ηan fa balan pou.

16 Walaŋ kamase ŋon ɔ lee nombia ŋan di te be so e Wurubuaɛ loŋ na, waa nyiŋ nyeedoŋ. Mo walaŋ kamase ŋon ɔ te lee nombia ŋan di ya ne, Wurubuaɛ waa bu e foɔ.

17 Balaŋ baŋ baa lee maŋ di ne, baa yee gyakolon nombia keŋa. Baa gberaa felinƙumee lee balaŋ man lee ma yele man, na baa kolosi deise wolee kpoockpoo ŋan boɔ gyen ya.

18 Nyi akpaa be gate doma na be nyiŋmaase yaa be nyoo teekum daale koran na, be gyae ke yee wo kolo ya. Baa mo be nyiŋmaase gyakaa kaweesetena doɔ, na ba wose ke yee wo doŋ.”

19 De Gbenƙyoo Yesu kekolosi fa wo taŋ ne, Wurubuaɛ moo e gyu adido te ɔ ke kyaawo Wurubuaɛ dunoluŋ doɔ.

20 Yesu kaseela baŋ ka lee botoo ne, be gyuuwo teeke kei pou doɔ kekolosi Wurubuaɛ nombia ŋan. Te de Gbenƙyoo seŋawo be wole te be yee gyakolon nombia, na kawola nyi Wurubuaɛ nombia ŋan yee ampan.

lxxxviii

**WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA
NŊŊKEBAKESEE WŊLE**
The New Testament in the Delo language of Ghana:
**WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŊŊKEBAKESEE
WŊLE**

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Delo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Jun 2026 from source
files dated 17 May 2025
80e9f745-c10c-5e3f-94bb-9d65aa1a1b11